БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1969 ч. АПРЕЛЬ 23 СРЕДА № 96 (7942).

Өртээ 2 көп.

ЛЕНИНИЗМГЕ ШЫНЧЫ ЧОРУК—БИСТИҢ БҮГҮ ТИИЛЕЛГЕЛЕРИВИСТИҢ ҮНДЕЗИНИ

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хуралга эш И.В.КАПИТОНОВТУҢ илеткели

Эштер!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы, бистиң чуртувустуң бүгү ажылчы чоннары Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюн байырлалдыг демдеглеп турар-дыр.

Бистиң-биле кады ол кайгамчыктыг хүнү социализмниң ажы-дуңма чурттарының ажылчы чоннары, делегейниң ажылчын ангыын болгаш делегейниң коммунистиг шимчэшкини, бүгү мурнакчы кижи төрелгетен демдеглеп турар.

Ленинниң ады совет кижи бүрүүнге, бүгү делегейде күш-ажылдың кижилеринге кезээде эргим үнелиг база чоок болуп келген болгаш болур-даа.

Ленинниң ады өлүм чок. Чээрби чүс чылдың эң шылгарангай боттанылышкынары: чаа хевириин пролетаржы партиязының турүүтүнгени, Октябрьның социалистиг Улуг революциязы, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның баштайгы күрүнезиниң төрүттүнгени, социализмниң, делегейниң коммунистиг, ажылчын болгаш национал-хосталгалыг шимчэшкининиң бүгү делегей төөгүлүг тиилелгелери ооң ады-биле холбаалыг.

Бодалчының болгаш революсчуның магалыг чаагай шынарларын Ленин бодунга дүүштүрүп чораан. Геналдыг теоретик ол кижи бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазын амыдыралды, массаларның дуржулгазын ханы өөрениринге үндезилеп, ол ажыл-чорудулгазын ажылчы чоннарның үндезин эрге-ажыктарынга чагыртып чораан. Өндүр улуг революсчу ол кижи бодунуң бүгү практиктиг ажылын марксисчи теорияның быжыг фундаментизинге таарыштыр тургузуп, ол теорияның принциптерин шыңгыы эдерип чораан. Чогаадыкчы революсчу өөредиг болур «марксизмниң алыс утказын» ревизионистерге болгаш оппортунистерге удур демиселге камгалап ап, марксисчи теоретиктиг бодалдың хөгжүлдезинде бүдүн үе-чада болур чаа түңнелдер болгаш номналдар-биле ол өөредиги байыткан.

Эткен үениң бодалчылары делегейни үгле үүл-бүрү арга-биле тайылбырлап чорааннар, ынчаарга керектиг ужуру чүл дээрге ол делегейни өскертири болуп турар дээрзиниң дугайында сорук киирикчи сөстер эртемниг коммунизмниң улуг тургузукчузу Карл Маркска хамааржыр. Ниитилелди революсчу өзу-биле чаартырының кайгамчык нарын аажок улут сорулгазын Ленин, ооң тургусканы коммунистерниң партиязы, бистиң чуртувустуң ажылчын ангызы, ажылчы чоннары бир дугаарында шиитпирлээн.

Чаа ниитилелди тургузуп, тайбыңның болгаш социализмниң, улустарның хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунуң хереэн камгалавышаан, партияның удуртулгазы-биле совет улус ленинчи угланыышкын-биле быжыг болгаш бүзүрелдиг бар чоруур.

Ленинчи туктуң адаа-биле социализмни тургускан бис. Социалистиг Төрээн чурттуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш кадыг-дошкун тулчуушкуннарга ол туктуң адаа-биле тиилеп үнген бис! Ленинниң тугунуң адаа-биле коммунизмниң чаа-чаа тиилелгелеринче бар чоруур бис!

Ленинниң партиязы—совет улустуң дайынчы авангарды

Эштер! Большевик партиязы, ажылчын ангының болгаш бүгү ажылчы чоннарның эрге-ажыктары дээш, коммунизмниң тиилелгези дээш чайгылыш чок болгаш эрес-маадырлыг демиселчилериниң партиязының турүүстунганы Ленинниң өндүр улуг төөгүлүг ачы-хавыязы болур.

Маркстың болгаш Энгельстиң идеяларына даянып алгаш, Ленин пролетаржы партияның дугайында дескен, бүдүн өөредигни турүүскан, партияның идейлиг, организастыг болгаш политиктиг үндезиннерин ажыллап кылган. Үгле чогаадыкчы марксизмниң партиязы, революсчу хөделиишкининиң партиязы ажылчын ангының тиилелгелиг демиселиниң сорук киирикчизи, организакчызы болгаш улургукчузу болуп шыдаан. Ындыг партияны ханың Ленин каанап турүүскан. Дайзының шуурганыг адышкынының адаа-биле ол партияны Ленин турүзүп, өөреткен болгаш ангының кадыг-дошкун тулчуушкуннарынга каналдырган, бүгү-ле шылгалдаларны замчыштыр улуг эчис сорулгага — капитализмни дүжүрериге, пролетариатның диктатуразын турүзүп, чаа ниитилелди турүзарынга партияны чедире берген.

Партия хүрээлениниң чаңгыс эви дээш Ленин эптеш чок демисежин, ол чаңгыс эпти карак огу дег камгалаар, революсчу принциптерге бүзүлбас шынчы чоруку кадагалаар деп өөредип чораан. Марксизмни ревизиялап, коммунистиг партияның удуртур ролүн болгаш чаңгыс эвин баксырадып турар кижилер дээрге, керек кырында буржуазияга дузалап, ажылчын ангының хөрээнден, социализмниң хөрээнден ырбап өскерлип турар кижилер-дир деп, ол каш удаа айтып чораан.

Ленинниң чагыгларынга шынчы бистин партиявыс марксизм-ленинизмниң арыгалыг чоруун, бодунуң хүрээлениин идейлиг болгаш организастыг чаңгыс эвин кезээде камгалап келген болгаш камгалап турар. Марксисчи-ленинчи оруктан партияны тайзы идерин оралдашкан троцкистерге, барын үзелдиг оппортунистерге, националистерге удур партия ниитилиг демисешкен. Антиленинчи агымнарны бүрүн чыдча шалкапы партияның чингине шугумун амыдыралга чедишкининг боттандырының өз чүгүла негелделериниң бирээзи болган.

Марксисчи-ленинчи партияны удуртулгазы ниитилелди революсчу өзү-биле чаартырының шиитпирлиг фактор болуп турарын теоретиктер дужулга бүзүрелиг хереглеп турар. Бичаңгаш делегей реакциялының коммунистиг партияларже калчаалыг халдаашкыннар чорудуп, ажылчы чоннарының калбак массаларының оларга бүзүрелин баксырадырын, ниитилел амыдыралынга оларның салдарын кошкадырын бүгү-ле аргалар-биле оралдажып турары таварылга эвес болгай. Бистиң ангы талазы-биле дайзыннарывыс ажылчын ангыны мөлчүкчүлерге удур демисежирде хол даян болдурарын, социализмнин оруундан улустарны дужүрериң, делегейниң революстуг хөгжүлдезин моондактаарын оралдажып турөр.

Бүгү-ле чүүл-баазын ревизионистер бо талазынга буржуаз пропаганда-биле херек кырында каттыжып ап турар. Оларның бир чамдыктары оң талазындан, өскелери «солагай» талазындан демисежин үнүп кээп турар, ынчалза-даа чүвениң утказы оортан өскерилбейн турар. Оларның кайызы-даа партия дугайында марксисчи-ленинчи өөредигни хажыдын, партияның удуртур ролүн бичеледип турар. Марксизм-ленинизмнен ырбап атказрлаан ол кижилерге буржуазияның күзелдин-биле адыш часкан, оларны бодунуң эштенчилери кылдыр көрүп турары аваа эвес-ле болгай.

Ол байдалда марксисчилер-ленинчилер революсчу серемчилериң бедидин, империализмниң кандыг-даа чимезиннишкининериңе удур демиселди күштелдирип, ревизионизмни болгаш догматизмни сойгалап, боттарының хүрээлеңин сырый каттыштырып болгаш быжыглан турар.

Эштер! Бистиң ниитилелибистиң эң чугула демдээ болза совет улустуң дайынчы авангарды болур Коммунистиг партияның ролүнүң улам ыңайты өзүлдези болур. XXIII съездинин шиитпирлериниң чаагай салдары-биле партия улам-na күштүг болгаш сырый каттышкан болуп, ажылчы чоннар-биле бодунуң харылзааларын калбартнан болгаш быжыглаан. Партияның теоретиктиг ажыл-чорудулгазының ужурдузазы күштелин, массаларның политиктиг баштыңчызы, организакчызы болгаш кижизидикчизи болур ооң ролю бедип турар.

Коммунистиг партиязынга, ооң дайынчы штабы — ленинчи Төп Комитетке совет кижилер долу бүүрелин болгаш деткимчаши илергейлеп турар. Партияның болгаш улустың чаңгыс эви — социалистиг тургузуунуң быжыг чоруувуң идеседиг үндезини, коммунистиг тургузуушкунуң сорулгаларын чедишкининг шиитпирлээриниң үндезини-дир.

Партияның удуртукчу болгаш углакчы салдары ниитилелдиң материалдыг болгаш угаан-бодал амыдыралының бүгү талаларынга салдарын чедирип турар. СЭКП болза коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкунунуң талазы-биле бүгү ажылынга эртем талазы-биле үндезилелдиг, план өзүгаар, организастыг бүдүштү киирип турар ыңдыг күш-түр. Политиканы ажылдап кылып, сорулгаларны тодаргайлавышаан, партия ол-биле кады оларны херек кылырынга шиитпирлээриниң аргаларын база айтып турар. Теорияның болгаш практиканың, политиктиг болгаш организакчы ажылдың чаңгыс эви, өөстүң болгаш ажыл-херектиң чаңгыс эви — партияның ажыл-чорудулгазының эң чугула принципи-дир.

Ниитилелди революсчу өзү-биле чаартып турар күш болур партияның бедик алдар-хүндүзү, улустың аваа ханы хүндүткели болгаш идегели партия-биле боттарының амыдыралын идея болгаш организас талазы-биле холбаштырарынче чүткүлдү совет кижилериң иштинге хайныктырып турар. Сөөлгү үш чылдарның дургузунда партияга 1 миллион 800 муң ажыг чаа дайынчылар кирген. Ам Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязында 13 миллион 755 муң кижи бактаан турар. Улуг Ленинниң үндезилеп, дадыктырып, каңнааны партия бо хире, өзүлүг күүлүг күш кылдыр өскен-дир!

Улустың мурнунга СЭКПниң үүктеп турар аажок улут харыысалгазы коммунист бүрүүзүнге бедик негелдени салып турар. Ат кадагалаан партия кежигүннери биске халаадаа болза, херек чок деп Ленин бодунуң үезинде бижээн. Революстуг ажылчын ангының партиязы — бистиң партиявыс хамыктың мурнунда бодунуң составының шыварының дугайында сагыш салып турар деп, ол демдеглеп турган. XXIII съезд, ленинчи айтыышкыннарны удуртулга болдурбушаан, партия хүрээлениниң арыг болурунуң дугайында, коммунист бүрүүзү партия кежигүнүүң бедик адын төлептиг эдилеп база бадыткаар дугайында сагыш салыышкыны партияның, ооң бүгү организацияларының амыдыралының хоойлузу болган турар ужурлуг дээрзин демдеглээн.

Совет улустың политиктиг баштыңчызы, ооң дайынчы авангарды — СЭКП ажылчын ангының идеологиязының илередикчизи болуп келген болгаш болуп артып-даа турар. Ниитилелдиң эң мурнакчы болгаш организастыг күжү болбушаан, ажылчын ангы коммунизмни тургузар үеэзинде бодунуң удуртукчу ролүн боттандырып турар. Сөөлгү үениң дургузунда СЭКП-ге хүрээлеп ап турарларның иштинде ажылчыннарның саны соксаал чокка көвүдеп турарын демдеглээри өөрүнүүт. Эткен чылда кандидатка хүрээлеп алганнарның иштинде ажылчыннар 52,4 хуу болган. Ол чорук бистин партиявыстың бүдүш-мөзүүнге, социалистиг ниитилелдиң амыдыралынга ажылчын ажылының туружунга болгаш ролюнга дүгжүп турар.

Партия колхозчу тараачыннарның, совет интеллигенциянның мурнакчы төлээлекчилериниң күсели-биле база пеметтинин турар. Эткен чылын кандидатка хүрээлеп алганнарның иштинде 26 хуузу — ол дээрге, эртемденнер, литератураның болгаш уран чүүлдүң ажылдакчылары, улус ажыл-агыйының тускай эртемниглери-дир. Ам партияда үш кижиниң бирээзи-ле инженер, ийи кижиниң бирээзи-ле агроном болгаш зоотехник, дөрт кижиниң бирээзи-ле башкы, беш кижиниң бирээзи-ле эмчи болуп турар.

Комсомолга кижизидилге школазын эткен хөй-хөй аныяктарның партияга кирип турары кайгамчыктыг. «Келир үениң партиязы бис, а келир үе аныяктарга хамааржыр. Чаартыкчыларың партиязы бис, а аныяктар чаартыкчыларның соо-биле кезээде күзелдин-биле чоруп турар» деп Ленинниң сөстери херек кырынга бадыткаттынып турар. (Чогаалдарының долу чыылдазы, т. 14, арын 163).

Бодунуң хүрээлениң ажылчы чоннарның эң эки төлээлекчилериниң болгаш кады коммунистери кижизидер, Ленинниң херээ дээш идеңкейлиг, медерелдиг, идея турушту дайынчылар кылдыр оларны хевирлээр талазы-биле доктаамал ажылды чорудуп турар.

Марксисчи-ленинчи партияның ыяап-ла негеттинер дүрүмү, ооң быжыының болгаш күштүүнүң үндезини болза демократтыг централизмниң принциви, партийжи амыдыралдың норма-чижектерин шыңгыы сагыыры болур. Ленинниң ажылдап кылганы болгаш үндезилээни бо принцип болгаш бо норма-чижектер шаг-үениң бүгү талалыг хынналдазын тудуп шыдаан. Олардан кандыг-даа янзы-биле ойталаар чорук партияның ролүнүң кошкаарынга, бодунуң дайынчы революстуг турүштарын оскунарынга чайлаш чокка чедирип турар.

XXIII съездиниң соонда бистиң партиявыска иштики партийжи демократияның улам ыңай хөгжүлдези, коммунистериңе идеңкейи болгаш бот-тывыңгыры бедип турар. Удуртулганың коллективтиг чорууның принциви чайгылыш чокка боттанып турар. Сөөлгү чылдарның дургузунда СЭКП Төп Комитединиң Пленумнарында чурттуң иштики болгаш даштыкы политиказының үндезин айтыырларын чугаалажыр, ниитилел амыдыралының эң чугула талаларын удуртурун сайзырадгайдар талазы-биле хемчегларни ажылдап кылган. Чер-черде партия комитеттериниң пленумнарының, бюроларының, партия хуралдарының ролю бедзон, партийжи информация эжижип турар. Партийжи чоруктуң ленинчи өзүзу, коммунистериңе коллективтиг угаазылалы болгаш коллективтиг күзел-соруу партияның бүгү ажыл-чорудулгазында сиңгиргин турар.

Партия организацияларының хүн бүрүдеги ажыл-чорудулгазы ажыл-ишчи, принципиалдыг шугумчүлелдиг болгаш бот шугумчүлелдиг улам улуг хөгжүлдези-биле характерлеттинин турар. Шугумчүлел болгаш бот шугумчүлел кандыг-даа дириг болгаш амыдыралчы партияга чугаа чок херектиг деп, Ленин чугаалаан. Партия частыгларны болгаш четпестерни шугумчүлелге болгаш бот шугумчүлелге таварыштырбайн турган, бистиң оруувуста моондак болуп турар бүгү чүвени чайлаташпайн турган, ой-тавында чурттап база аажылдап, буруңгаар шимчеп шыдавас.

Коммунистиг партия чүгле үзел-бодалдарының чаңгыс эптии-биле эвес, харын хөделиишкининериниң чаңгыс аайы-биле күштүг. Хөй нуруукун күзел-соруу тодаттынып база шиитпирин хүрээлеп алган соонда, партияның бүгү кежигүннери чаңгыс кижи дег хөделип ажылдар ужурлуг деп, Ленин айтып турган. Партияда шугумчүлекчилерге болгаш ажылдап турарларга хуваттынар ужур тур-

(Уланчызы 2-ги арында).

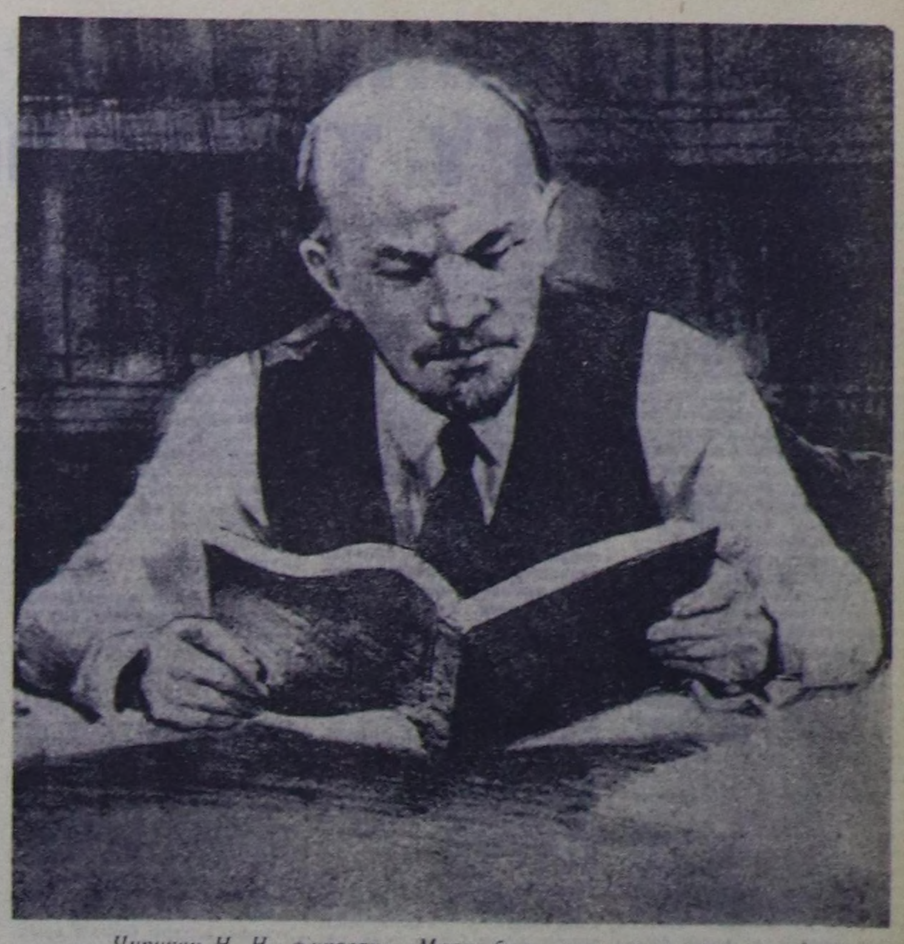

Чурукчу Н. Н. Жуковтуң «Маркс-биле сүмележип көрээлиг» деп чуруу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

ЭДЧ-ниң сессиязынга Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң төлээлери

СЭКП Төп Комитеди биле Совет чазак Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери чурттарның коммунистиг партиялар удуртукчуларының болгаш чазактар баштыннарының киржилгези-биле эртер ЭДЧ-ниң сессиязынга Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң төлээлерин бадылаан. Төлээлериңе составында СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев (төлээлериңе удуртукчузу), СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, СССР-ниң Күрпланының даргазы Н. К. Байбаков, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы В. А. Кириллин, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы М. А. Лесечко, СЭКП ТК-ның Килдис эргелекчизи К. В. Русаков олар кирген.

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюнга холбаштыр Москвага байырлыг хурал

Кремльдиң Съездилер ордузу. Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хуралга апрель 22-де Москваның партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организацияларының төлээлекчилери, найысылал бүдүүлгелериниң ажылчыннары болгаш инженерлери, Москва чаныын ажыл-ишчилери, Совет Армияның болгаш Флоттуң дайынчылары, эртемниг, литератураның болгаш уран чүүлүүн ажылдакчылары чедип келген.

17 шак. Президиумда олуттарны диннитиг адыш часкаашкынынары-биле утку-турган эштер **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, М. С. Соломенцев** олар эзелпкен.

Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң сессиязынга келген — Болгарияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Бирги секретары, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Т. Живков**, Венгрияның Социалистиг ажылчын партиязының ТК-зының Бирги секретары **Я. Кадар**, Венгр Революстуг Ажылчын-Тараачын чазактың Даргазы **Е. Фок**, Германияның Социалистиг чаңгыс эвлей партиязының ТК-зының Бирги секретары, ГДР-ниң Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы **В. Ульбрихт**, ГДР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **В. Штоф**, Моолдуң Араттың революстуг партиязының ТК-зының Бирги секретары, МАР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Ю. Цеденбал**, Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының ТК-зының Бирги секретары **В. Гомулка**, ПУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Ю. Циранкевич**, Румынияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Чингине секретары, РСР-ниң Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы **Н. Чаушеску**, РСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **И. Маурер**, Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Бирги секретары **Г. Гусак**, ЧССР-ниң Федералдыг чазаның Даргазы **О. Черник**, өске-даа даштыкы аалчылар президиумга кестүп келирге чыылганнар адыш часкаашкыны-биле утаан.

Партияның хоочун ажылдакчылары **А. И. Микоян, Н. М. Шверник, Ф. Н. Петров, Л. А. Фотиева** болгаш ооң-даа өскелер база президиумда олуттарны эзелпкен.

Ложаларда — даштыкы дипломаттар, совет болгаш даштыкы журналистер.

СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнүнге кандидат, партияның Москва хооркомунуң бирги секретары **В. В. Гришин** баңырлыг хуралды ажыктан.

— Бөгүн совет улус болгаш бүгү делегейдиг кижи төрелгетен Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиниң үндезилекчизи, марксизмниң гениалдыг теоретиги, Коммунистиг Интернационалдың тургузукчузу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының баштыңчызы Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюн демдеглеп турар-дыр,— деп ол чугаалаан.

Ол кайгамчыктыг хүнге тураскааткан бистиң байырлыг хуралывыста Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң сессиязында келген, Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүнү чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының удуртукчулары база чазактарының баштыңнары олуржуп турар.

Чыылганнарның мурнуудан В. В. Гришин даштыкы аалчыларга чүректиң ханызындан байыр чедирген.

Байырлыг хурал ажыттынган деп чарлаан. Президиум кежигүннериңе пионерлер кызыл чечектер тудускан. Совет Эвилелиниң Гимнизи Съездилер ордузунга чаңгыланып үнгеен.

«Ленинизмге шынчы чорук — бистиң бүгү тиилелгелеривистиң үндезини» деп илеткелди кылыры-биле СЭКП ТК-ның секретары **И. В. Капитоновка** сөс берген.

Илеткел доозулган. Хуралдың киржикчилери партийжи гимн «Интернационалды» ырлаан.

(СЭТА).

ССРЭ биле ЧССР-ниң партия болгаш күрүне удуртукчуларының ужуражыышкыны

ЧКП ТК-ның Бирги секретары эш Г. Гусак, ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, ЧССР-ниң федералдыг чазаның Даргазы эш О. Черник бо чылдың апрель 22-де Москвага келгеш, СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Н. В. Подгорный болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгин-биле ужурашкан.

Ужуражыышкын үезинде ийи талага сонуурганыг айтырыгларның талазы-биле санал-оналды чугаалашкан. Беседага СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары эш А. П. Кириленко, СЭКП ТК-ның секретары эш К. Ф. Катушев, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы эш Н. К. Байбаков, СССР-ниң Даштыкы херектер министри эш А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Килдис эргелекчизи эш К. В. Русаков кирген.

Ужуражыышкын чүректиг ханызындан акы-дуңма найыралдыг эткен.

(СЭТА).

ЛЕНИНИЗМГЕ ШЫНЧЫ ЧОРУК — БИСТИҢ БҮГҮ ТИИЛЕЛГЕЛЕРИВИСТИҢ ҮНДЕЗИНИ

(Уланчызы. Эгези 1-ги арында).

кижи— коммунизмниң идеалдары дээш медерелдиг ажылшчы, бүзүрелдиг демиселчи хевирлеттиниң тургустунган. Коммунистиг идейлиг чорук совет кижилериң аңгы-аңгы салгалдарын — Октябрь революциязы биле хамааты даймының маадырларын, баштайгы беш чылдарың тургузуукчуларын болган Ада-чурттуң Улуг даймының даймычыларын, даймын сөөлүндеги салгал-биле алдан чылдарның аныяктарын аразында холбаштырып турар.

Коммунистиг тургузуушкунвуң эрге-ажыктары, бүгү делегей байдалы бүгү идей-политиктиг ажылды улам ыңай сайзырааргайжыдарын партия организацияларындан негеп турар. Ол соруага бөгүн канчаар күүсеттинин турарыл, даарта бистиң планнарывыстың боттанышкыны, Лениниң хераэн төлептиг уламчылаары оон улуг хамаарылгалыг.

Боттарының адаларының болган акыларының революсчу, даймычы болган күш-ажылчы чаңчылдарын уламчылаар болгаш ковудедир ужурлуг өзүп олурар салгалдың кижизидилгезиниге партия онза кичээнгейни салып турар. Бистиң алдарлыг аныяктарывыска, оларның күш-ажылга ынак, эрес-маадырлыг чоруунга, Коммунистиг партияга, социалистиг Төрээн чуртка бердингенинге чоргаарларының бүгү үндезинери бисте бар. Эрткен чылын бистиң чурт, бүгү совет улус Ленинчи комсомолдуң — бистиң партияның күр күжүнүң болгаш шынчы дайынчы дуалакчызының 50 чыл оюн демдеглээн. Бодунуң хүрээлениде 24 миллион ажыг кижини каттыштырып турар комсомол оолдар болгаш кыстарның кижизидилгезиниң кайгамчык школазы болуп келген болгаш болур-даа.

Делегей хөгжүддезиниң амгы үе-чадазы капитализм биле социализмниң аразында идеологтуг демиселдиң кончуг чидигленгени-биле тодаргайлаттынар деп, СЭКП ТК-ның апрель (1968 ч.) Пленуму демдеглээн. Бо байдалдарда кижизидилге ажылын эжижидери, дайзының идеологиязы-биле чаныш-сыныш чок демисел ам онза улуг ужур-дуалыг болуп турар. Партияның күжениишкиннери бүгү совет кижилерни коммунистиг бүзүрелдиг чоруккa, патриотизмниң болгаш интернационализмниң ёзузунга, ниитиледдиң күш-ажылын болгаш социалистиг өнчүүн медерелдиг ёзу-биле көөр чоруккa, бистиң амыдыралывыстың норма-чижектерин шынгыы сагымырынга кижизидеринче угланган.

Партия, улус чогаадыкчы интеллигенциясың — педагогтарының, пропагандистериниң — коммунистиг ниитиледдиң тургузукчузу болур чаа кижини кижизидеринге идеи-кейлиг киржип турар кижилериң күш-ажылын бедиидиде үнелеп турар.

Эртем-билигниң болгаш кижизидилгениң бүгү-ле хераэниң үндезининге амгы үеним эртем болгаш техниказын ханы шиңгээдип алыры, совет улустуң маадырлыг оруун болгаш социалистиг тургузуушкуннуң дуржулгазын өөренири, марксисчи-ленинчи үзел-бодалды хевирлеп тургузары турар ужурлуг дээр дугайында партия сагыш салып турар.

«Бистиң партиявыс улуг, байлак, хөй болуушкуннар-биле долдунган төөгүлүг. Бистиң аажок улуг болгаш берге орукту чедиишкиниг ажып эрткенивис, бүгү шылгалдаларны төлептиг тудуп шыдаанывыстың ужуру чүдел дизе, хамыкты мурнай бодувустуң бүзүрелдиг чепсээвис — марксисчи-ленинчи өөредигни кезээде ажыглап келгенивис, ол өөредиг ёзугаар чайгылыш чок чоруп келгенивис, ону чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүткенивис болур... Лениизм бистиң партиявыска тиилээриниң ёзулуг эртеми болу берген. Ол биске кезээ мөңгеде ынчаар артар-даа» — деп, эш Л. И. Брежнев «Социализмниң улуг тиилелгелериниң 50 чылы» деп илеткелинге чугаалаан.

Коммунистиг партия ажылчын аңгының, совет улустуң эр-не эки мөзүг-шынарларын бодунда сиициктирип турар. Лениниң чугаалааны-биле алырга партия бистиң үеним угааны, алдары болгаш арынчүүрү болур. Партияны улам ыңай быжыглаары, ниитилел амыдыралының бүгү талаларына ооң салдарының күштелгени — коммунизм дээш демиселге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырының эр-не шын, эр-не бүзүрелдиг магадылалы болур.

Ленинчи идеялар амыдыралда боттанып турар

Эштер!

Владимир Ильич Лениниң бүгү амыдыралы, ооң гениалдыг угаанының бүгү күжү, күчүлүг тура-соруу болгаш революсчу чүткүлү ажылчын, аңгының кол хераэнге — чаа ниитилел дээш, социализм болгаш коммунизм дээш демиселге бердинген.

ССРЭ-ге социализмниң тиилелгези, коммунистиг тургузуушкунга чедиишкиннер — ленинчи идеяларының болгаш планнарның дириг боттанышкыны болур. Бистиң чуртуң ажылчы чонары коммунистиг партияның удуртулгазы-биле амыдыралдың бүгү-ле адырларында аажок улуг чаартылгаларны кыска хуусаада боттандырганнар. Социализмниң эр чугула чаалап алышкыны болза, ниитиледдиң социал-политиктиг чаңгыс эви, ажылчын аңгы-биле тараачыннарның бузулбас эвилели, улустарның найыралы болур.

Ажылчыннар болгаш тараачыннарның тургусканының сөөлүнде чаа ниитилел тургузуунуң тиилелгези дээш демиселдиң кол шолу экономика болур ужурлуг деп, Ленин өөредип чораан. Ынчаарга коммунизмче шилчиирде «бүдүрүкчү күштериң хөгжүлдезинге аажок бурунгаарлаашкынынг базым» херек деп, ол айтып чораан. (Чогаалдарының долу чыындызы, том 39, арын 15). Совет улус ол чагыны эдербишаан, бодунуң күжениишкиннерин хамыкты мурнай коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынче угландырып турар.

Ам бистиң экономикавыс бодунуң хөгжүлдезинин чугула үе-чадазында туруп турар. Социалистиг бүдүрүлгенин мурнунга эртем-техниктиг шалынкын дешилгениң ажыдып берин турар чаа аргалары улуг. Бистин бурунгаарлаашкынывыс, социализмге ажыктыг кылдыр делегейде күштериң деңзигүүрү улам өскерлири ол аргаларның канчаар ажыглаттынган турарындан база дыка хамааржыр.

Ажыл-агыйны социалистиг ёзу-биле уштап-баштаарының ленинчи принциптерин чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүтүүшаан, партия бүдүрүлге харылзааларын улам сайзырааргайжыдар улуг хемчеглерни ап, экономиканы чаа ёзу-биле удуртурун боттандырын турар. Партияның XXIII съездинге болгаш СЭКП ТК-ның Пленумнарының шиитпирлеринде ажылдан кылган, амгы үе-чадада экономиктиг политиказы бодун практикага бүрүү-биле шынзыктырып, бодунуң амыдыралга чугулазын бүзүредип көргүзүп турар.

Ажыл-агый реформазын шын боттандырары социализмниң байлак аргаларын болгаш артык күштерин улустуң эрге-ажыктарынче улам четче ажыглаар арганы бээр. Анаа үндезилээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүүрүн улам өстүрери, ниитилел бүдүрүлгезиниң ажыктын бедидери хандыртынар, улус ажылагыйын хөгжүдериниң темпилери дүргедээр.

Чурттуң херегледе болгаш чыылдага ажыглаар национал орулгазы сөөлгү үш чылдың дургузунда чылда ортумаа-биле 7,2 хуу өскен турда, эрткен беш чылда ооң өзүлдези 5,7 хуу болган.

Социалистиг экономиканың кол адыры, чурттуң күчүшдалының болгаш камгаланыр аргалының үндезини— үлетпүр чедиишкиниг, чаа, улам бедик шынарлыг деңнелде хөгжүп турар. Үлетпүр продукциязының хемчээн — бистиң партияның күр күжүнүң болгаш шынчы дайынчы дуалакчызының 50 чыл оюн демдеглээн. Бодунуң хүрээлениде 24 миллион ажыг кижини каттыштырып турар комсомол оолдар болгаш кыстарның кижизидилгезиниң кайгамчык школазы болуп келген болгаш болур-даа.

Делегей хөгжүддезиниң амгы үе-чадазы капитализм биле социализмниң аразында идеологтуг демиселдиң кончуг чидигленгени-биле тодаргайлаттынар деп, СЭКП ТК-ның апрель (1968 ч.) Пленуму демдеглээн. Бо байдалдарда кижизидилге ажылын эжижидери, дайзының идеологиязы-биле чаныш-сыныш чок демисел ам онза улуг ужур-дуалыг болуп турар. Партияның күжениишкиннери бүгү совет кижилерни коммунистиг бүзүрелдиг чоруккa, патриотизмниң болгаш интернационализмниң ёзузунга, ниитиледдиң күш-ажылын болгаш социалистиг өнчүүн медерелдиг ёзу-биле көөр чоруккa, бистиң амыдыралывыстың норма-чижектерин шынгыы сагымырынга кижизидеринче угланган.

Партия, улус чогаадыкчы интеллигенциясың — педагогтарының, пропагандистериниң — коммунистиг ниитиледдиң тургузукчузу болур чаа кижини кижизидеринге идеи-кейлиг киржип турар кижилериң күш-ажылын бедиидиде үнелеп турар.

Эртем-билигниң болгаш кижизидилгениң бүгү-ле хераэниң үндезининге амгы үеним эртем болгаш техниказын ханы шиңгээдип алыры, совет улустуң маадырлыг оруун болгаш социалистиг тургузуушкуннуң дуржулгазын өөренири, марксисчи-ленинчи үзел-бодалды хевирлеп тургузары турар ужурлуг дээр дугайында партия сагыш салып турар.

«Бистиң партиявыс улуг, байлак, хөй болуушкуннар-биле долдунган төөгүлүг. Бистиң аажок улуг болгаш берге орукту чедиишкиниг ажып эрткенивис, бүгү шылгалдаларны төлептиг тудуп шыдаанывыстың ужуру чүдел дизе, хамыкты мурнай бодувустуң бүзүрелдиг чепсээвис — марксисчи-ленинчи өөредигни кезээде ажыглап келгенивис, ол өөредиг ёзугаар чайгылыш чок чоруп келгенивис, ону чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүткенивис болур... Лениизм бистиң партиявыска тиилээриниң ёзулуг эртеми болу берген. Ол биске кезээ мөңгеде ынчаар артар-даа» — деп, эш Л. И. Брежнев «Социализмниң улуг тиилелгелериниң 50 чылы» деп илеткелинге чугаалаан.

Коммунистиг партия ажылчын аңгының, совет улустуң эр-не эки мөзүг-шынарларын бодунда сиициктирип турар. Лениниң чугаалааны-биле алырга партия бистиң үеним угааны, алдары болгаш арынчүүрү болур. Партияны улам ыңай быжыглаары, ниитилел амыдыралының бүгү талаларына ооң салдарының күштелгени — коммунизм дээш демиселге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырының эр-не шын, эр-не бүзүрелдиг магадылалы болур.

Эртемденнер, бистиң улусчу интеллигенциявыс эртемге, техникага чаа-чаа ажыдышкыннары-биле Төрээн чуртту өөртүр, социализмниң материалдыг болгаш угаан-бодал кежиктерин боттарының күш-ажылы-биле байлакшыдар, бистиң ниити хераэвисче төлептиг салышкының киирер дээрзинге партия, улус ханызы-биле бүзүрен турар.

Эштер! Коммунистиг партия улустуң чаагай чоруунуң дугайында сагыш салышкынны бодунуң ажыл-чорудулгазының дээди утказы кылдыр санап турар. Ниитилел бүдүрүлгезин болгаш продуктулар хуваалдазын ажылчы чоннарның эрге-ажыктарынга ылаң чагыртыр арга үүгле социализмче шилчилге-биле тыптып келир деп, Ленин айтып чораан.

Экономиканың хөгжүлдезинде чедиишкиннерге даянгаш, партия болгаш чазак улустуң материалдыг болгаш культурлуг херегледериниң улам-на долу болгаш хөй талалыг хандырар дээш бүгү үүлдерни кылып турар. Совет кижилериниң амыдыралының деңнели чайгылыш чонка көдүрүп турар. Бо беш чылда ажылчы чоннарның боттуг орулгалары XXIII съездиниң Директивалырында көрдүнген онаалгалардан мурнадыр өзүп турар.

1968 чылда бистиң чуртувуста ажылчын, албан-хаажыларның ортумак ажыл төлевири 7,5 хуу бедөөн. Колхозчуларның күш-ажылының төлевири өскен. Чурттуң чону хереглелдин ниитилел фондуларындан төлелгелерни болгаш чиигелдерни улам-на хөйү-биле ап турар, ол төлелгелер болгаш чиигелдер эрткен чылын 55 миллиард рубль болган. Культура тургузуушкунунуң, улус өөредилгезин. кадык камгалалын, социал хандырылганы экижидериниң калбак программазы боттанып турар.

Бисте чурттаар оран-бажын тудуушкуну мурнуку ышкаш кайгамчык улуг хемчээлдиг чоруттунуп турар. Үүгле бо беш чылдың өгезинден бээр 33 миллион кижи, тодаргайлаарга чурттун чеди чурттакчызының бирээзи-ле чаа бажынарже көжүп кирген азы бодунуң чуртталга байдалын экижиткен деп чүвени чугаалаарга-ла четчир. Миллионмиллион совет кижилериниң дыштанырынга болгаш чуртталгазын экижидеринге уламна таарымчалыг байдалдар тургустунуп турар. Бистиң күрүневис улустуң чаагай байдалын бедидеринче сөөлгү чылдарда киирип турары хире хөй акша-хөреңгини мурнунда кажан-даа чарыгдавайн турган.

Эштер! Социалистиг тургузуг ажылчы чоннарга калбак социал-политиктиг эргелерни, ылаптыг демократияны хандырып берип турар. Социализм дээрге «демократияның чаа, бүгү делегейге төөгүлүг хевириниң тыптып келгени» болур деп, Владимир Ильич бижээн. (Чогаалдарының долу чыылдазы, т. 44, арын 147).

Ленин буржуаз-демократияның чажыртынган шыптыныын ап октаан, ооң хоозун шинчизин, ооң аңгы талазы-биле мөлчүкчү алыс утказын сойгалап илереткен. «Арыг» демократия болгаш «тулган» хосталга дугайтыр биче буржуазчы меге хоозун чоруктун ындыг-ла белен читпес чоруун демдеглевишаан, Лениниң өөреткени болза, демократияның чаа, социалистиг хевириниң артык күштүг чоруктары улам долу илерөп үнген тудум-на, ол меге хоозун чоруку ажып эртери улам дүрген болур.

Бүдүрүлгениң чепсек-хереклелери улустуу бооп турар черде боттуг демократия туруп турар. «Өнчү капиталистериниң бооп турган дээрезинде кандыг-даа демократия үүгле арын чаап чажыртынган буржуаз диктатура болур» деп, Ленин онзалап демдеглээн. (Чогаалдарының долу чыылдазы, т. 37, арын 437).

Үүгле ниитиниң социалистиг өнчүүн ылаптыг демократияның үндезини суурун тургузуп турар. Үүгле аңаа үндезилээш, аңгыларның эр-не чок чоруун болгаш мөлчүкчү-ни узуткан болур, ынчалбас болза улустуң эрге-чагырга-зының дугайында кандыг-даа чугаалар хоозун чуучуруушкун бооп артын калыр. Социализм демократияның болгаш хосталганың идеяларын анаа-ла чарлап кагбас. Ол оларны практикага боттандырар. Социалистиг тургузуг ажылчы чоннарның бүүн эрге-чагырга-зының анаа-ла угаадын чарлап кагбас, харын ону херек кырынга боттандырар. Социалистиг тургузуг нацияларның дең эргезин анаа-ла чарлап кагбас, харын оларның херек кырында дең чоруунга, улустарның найыралының болгаш аны-дуңмалышкы чоруунга таарымчалыг байдалдарны херек кырынга тургузуп бээр. Социализм мөлчүлгени, ажыл чок чорукту, аш-түреңги байдалды анаа-ла буруу шаап кагбас, харын социал бачыттыг бужар чоруктун ол бүгү хевирлерин узуткап турар.

Аңгыларның эптеш чок чөрүдээлериниге алыскан капиталистиг тургузуг социалистиг демократизмниң ол улуг чаагай чаалап алышкынларынга удурланыштыр чүү салып шыдаарыл? Чамдыктары эгээртинмес байлактарны ээлеп турар, өскелери бодунуң ажылчын күжүн садыглаар кылдыр албадаттырган турар, кижини кижи мөлчүп турар, миллион-миллион кижилер ажыл тып шыдавас ындыг тургузугда ниитилел амыдыралының бүдүрүлгени эргелеп башкарары дээн ышкаш ындыг чугула кавызы ажылчы чоннарга хаалчак бооп турар болгай.

Боттуг демократия болза күрүнеи чон ылап эргелеп баштап турар ындыг черге турар. Бистиң чуртувуста үндезин айтырыгларны демократтыг арга-биле шиитпирлевейн турар ындыг тала ниитилел амыдыралында чок, чуртту эргелеп баштаарынга киришпейн турар хире ындыг социал болук чок. Советтерни, профэвилелдерни, комсомолду болгаш партияның удуртулгазы-биле ажылдап турар өске-даа массалыг организацияларны дамчыштыр ажылчы чоннар бүдүрүлгени, күрүне болгаш хөй-ниити херектерни эрге-деп баштаарының эр чугула айтырыгларын шиитпирлеп турар.

Советтерниң ийи миллион ажыг депутаттары болгаш 25 миллион ажыг активчилери, улусчу контрольдуң органнарында ажылдап турар чеди миллион кижи, доктаамал ажылдаар бүдүрүлге чөвүлел хуралдарының беш миллион ажыг киржикчилери, партия, профэвилел, комсомол, кооператив болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының он-он миллион кежигүннери — совет, социалистиг демократияның дириг, боттуу-биле хеделип турар механизми бо-дур. Бистиң улузувус «күрүне дээрге бистер-дир бис» деп ленинчи сөстери чоргаарал-биле катаптап турар.

Чер-чер Советтеринге чоокта чаа эрткен соңгулда социалистиг демократизмниң, партия биле улустуң чаңгыс эвиниң чаа, тодаргай илерээшкини болган. Барык-ла 150 миллион соңгукчулар коммунистериниң болгаш партия кежигүү эвестериниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаан. Ажылчы чоннар эрге-чагырганың органнарынче боттарының эр эки төлөөлекчилерин чоруткан. Оларның үштүң ийи кезии—ажылчыннар болгаш колхозчулар, заводтарның болгаш тудугларның, колхозтарның болгаш совхозтарның мурнакчы кижилери-дир. Депутаттарның аразында — улус ажыл-агыйының тускай эртемниглери, эртемниң болгаш культураның ажылдакчылары, янзыбүрү нацияларның болгаш салгалдарның төлөөлекчилери, коммунистер болгаш партия кежигүү эвестер.

Совет социалистиг демократия — ажылчы чоннарның идепкейлиг болгаш инициативтиг чоруу, оларның бедик организастыг болгаш сагылга-чурумнуг чоруу-дур. Амыдыралдың совет хевириңге албадакчы-бюрократсыг ёзу чурумнар-даа, чагырга чок сандаргай чорук, ниитиниң чижек-нормаларын болгаш эрге-ажыктарын тооп көрбес чорук-даа таарышпас. Ниитилел кежигүннериниң бедик медерелдиг болгаш харысалгалыг чоруу социалистиг демократияның шуут бүдүжүнден илереп үнүп турар.

Социалистиг күрүнеи быжыглаары, социалистиг демократияны улам ыңай хөгжүдери ажылчы массаларның эр чугула эрге-ажыктарынга шуут дүгжүп, бистиң чуртувустуң коммунизмче оруктап чедиишкиниг бурунгаарлап чоруурунуң эр чугула негелдези бооп турар!

Ол барымдаалардан түңнелдерни үндүрбүшаан, СЭКП болгаш Совет чазак совет улустуң эрге-ажыктарынга, бүгү-ниити тайбыңны хандырарының эрге-ажыктарынга харылаан турар бистиң күрүневистиң камгалал күчүзүн улам ыңай быжыглаарынче кошкаш дивес кичээнгейни салып турар. Совет Армиясының болгаш Флоттуң эрес-маадыр дайынчылары бистиң бүгү улузувустуң ынакшылы болгаш хүндүткели-биле бүргеттинген. Олар бистиң Төрээн чуртувустуң камгалалында быжыы-биле туруп турарлар. Совет чурт даштыкыдан кезенген кандыг-даа халдаашкыннардан бүзүрелдиг камгалаттынган дээрзин шериг авантюраларынга ынактар билип алзыннар. «Ындыг халдаашкын кайындаа—соңгу азы мурнуу чүктен, барын азы чоон чүктендаа келир чүве болза, агрессор бистиң алдарлыг Чепсектиг Күштеривистиң чылча шавыышкынныг күчүзүнге таваржыр» деп эш Л. И. Брежнев чугаалаан.

Европага тайбыңны хандырары болгаш быжыглаары дээш демиселге Варшава Керээзи улуг рольду ойнап турар. Чоокта чаа Варшава Керээзиниң Политиктиг Консультативтиг Комитединиң Будапештиге болган Чөвүлел хуралы ол Эвилелдиң хемчээли-биле социалистиг күрүнелериниң камгалал күчүзүн быжыглаарынче угланган чамдык чугула шиитпирлерни хүлээп алган. Европага айыыл чок чоруктун болгаш кады ажылдажылганың айтырыгларының талазы-биле бүгү Европа Чөвүлел хуралын белеткээр болгаш эрттирерине хамаарыштыр Будапештиге болган Чөвүлел хуралдың киржикчилери Европаның бүгү чурттарынга Кыйгырыгны хүлээп алган. Ол Кыйгырыг совет кижилериң деткимчезин, тайбыңга ынакшылдыг улустарының болгаш дешилгелиг хөй-ниитиниң талазындан калбак күүлдүгүнүүшкүнү алган.

Ынчаарга даарта Москвага Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң сессиязы ажыттынар болгай. Аңаа Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүнери чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партияларының удуртукчулары болгаш ол чурттарның чазактар баштыннары киржир. Бо бүгү делегей ужур-дуалыг улуг болуушкун. Социалистиг чурттарның экономиктиг болгаш эртем-техниктиг кады ажылдажылгазының улам ыңай хөгжүлдези оларның үндезин эрге-ажыктарынга харылап, делегей ареназынга социализмниң туружун быжыглап турар.

Социалистиг дем каттыштырылга тайбың дээш, империализмге удур улустарның национал болгаш социал хосталгазы дээш демиселге ол күш болуп келген болгаш болуп артар-даа.

Бүгү делегейниң ажылчын аңгызы империализмге удур бодунуң демиселин күштелдирип турар. Ынчаарга бир эвес дайын мурнундагы ийи он чылдарда (1919—1939 ч) 74,5 млн. кижи ажыл соксаткан болза, а дайын сөөлүндеги ийи он чылдарда (1946—1966 ч) 263 млн. кижи ажыл соксадышкынынга хаара туттунган.

Ылаңгыя эрткен 1968 чыл аңгы демиселиниң эр чидигленишкини-биле демдеглеттинген. Пролетариаттың стачкалары массалыг шынарлыг болуп келген болгаш дыка хөй таварылгаларда ниити национал характерлиг болгулаан. Ажылчы чоннар экономиктиг негелделер дээш хөделишкиннерден капиталистиг тургузуугнун бодунун үндезиннериче удаа-дараа шаап халдаар чидиг демиселче шилчип тургулаан. Ол дугайын Франциягa болгаш Италияга болгулаан ажылчы чоннарның күчүлүг хөделишкиннери. Испанияга Франконун диктатуразынга удур массалыг шимчээшкиниң өскүүшкүнү. Каттышкан Штаттарда сөөк-язы ылгаар чорукка болгаш дайынга удур демиселдиң чалгыы, капиталистиг делегейниң хөй-хөй чурттарында аныяктарның болгаш студентилериниң социал удурланыышкыннарының частыышкыннары херечилеп турар. Капиталистиг чурттарның пролетариады бодунун революсчу чоруун чидирикен дээрзиниң дугайында буржуаз болгаш ревизионисчи идеологтарның чулчуруушкунун ангы тулчуушкунларының чидигленишкини бүзүрелдиг сойгалап турар.

Азия, Африка болгаш Латин Америка чурттарының улустарының хосталга дээш демиселинин калбарышкыны улам өскүүн турар. Ёвулуг национал хосталга үүгле ханы социал-экономиктиг чаартылгаларда хамаарылгалыг болур чоруктун болгаш мөлчүгдеддиг бүгү хевирлерин узуткаада ынчан болдунар дээрзин олар улам-на медереп билип турарлар. Неоколониализмге удур демиселге оларга социализм чурттары-биле, делегейниң ажылчын аңгызы-биле сырый эвилелчи чорук төлөнгиш болуп турар.

Эштер! Империализмге

(Төнчүзү 3-кү арында).

Интернационализм—СЭКП-ниң ленинчи угланыышкынының тендиш дивес үндезини

Эштер!

Бистиң чуртувустуң коммунизм тургузуушкунунга чедип алган чаа чедиишкин бүрүзү —ол дээрге, ооң-биле кады делегейни революстуг ёзу-биле чаартыр дээш делегейниң ажылчын аңгызының, депшилгелиг бүгү күштериниң демиселинде база үе-чада-дыр. «Чаңгыс чуртка боттандырып болур үвени бүгү чурттарга революцияны хөгжүдеринге, деткиринге, хайныктырып үндүреринге эр-не улуу-биле» кылыр деп Лениниң чагыларынга бистиң партиявыс шынчы болуп келген болгаш болуп артын-даа турар (Чогаалдарының долу чыылдазы, т. 37, арын 304).

Делегейнин революстуг шимчээшкининиң бүгү отрядтары-биле эп-сеткил каттыштырып ажылдаар деп большевикчи, ленинчи чаңчыл совет кижилериниң угаан-бодалында, хан-дамырында шуут сиициккен. «Бис интернационалчылар, делегейге эп-сеткил каттыштырыкчылары бис» деп, Владимир Ильич чугаалаан.

Чаа төөгүлүг үеде Ленин пролетаржы интернационализмниң тугун бедии-биле көдүрген. Оппортунистиннин ажылчынларга нептередип турганы социал-шовинизмге, националдың кызыгаарлаачак чоруунга удур Ленин шиитпирлиг демисежин чораан. Ленин пролетаржы интернационализмниң идеяларын практикага боттандырарының үлегер-чижээн көргүскен. Ол, Коммунистиг интернационалдың тургузукчузу болгаш удуртукчузу болган, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкини Коммунистиг интернационалдың 50 чыл оюн чоокта чаа демдеглеп эрттирген болгай.

Лениниэм делегейниң революстуг шимчээшкининиң чаңгыс эвинин амгы шаг айтырыгларын шиитпирлээринин кол үндезини болуп турар. Ындыг чаңгыс эптиң эргежок чугулазы бистиң хүннеривисте кажангызындан-даа артык апарган. Делегей империализми төөгү талазы-биле улуг аштырыышкыннарга таварышкан-даа болза, ол күштүг болгаш айыылдыг дайзын болуп артпышаан. Ол, капиталистиг мөлчүгделдиң кинчи-бегин улам-на дыңыздарын үргулчүлеп, боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар улустарга удур хан төөгүүшкүнүг дайыннарны чорудуп, ажок улуг шериг машиназын тургускан болгаш кижи төрелгетенин аар-берге элгедел-түрегделче киир тыртып шыдаар аргалыг. Делегей реакциязы социализм чурттарының чаңгыс эвин, коммунистиннің сырый каттыжыышкынын кошкадырын, делегейниң революстуг шимчээшкинин сандарадырын оралдажын турар.

Ол кордалдарны үзе шаар, революстуг күштериниң сырый каттышкан фронтузун реакцияның чимзенишкиннеринге удур тургузары дээрге, империализмче шаап халдаашкынга чаа перспективаларны ажыдар, улустарның социал болгаш национал хосталгазының хөрээн улуу-биле бурунгаарладыр дээн ол.

Социализмниң аны-дуңма чурттарының, делегейниң депшилгелиг бүгү күштериниң шиитпирлиг хөделишкиннерин империализмге удурланыштыр тургуза бээрге, ол бодунуң планнарын боттандырып шыдавас. Аңаа Вьетнам бүзүрелдиг чижек болур. Империализм-биле демиселге вьетнам улустуң маадырлыг чоруу, ооң эрес-дидими болгаш шудургу, туруштуу төөгүге кезээде кирер Вьетнам улустуң чедип алган тиилелгелериниң чугула фактору болза, социализм чурттарының экономика болгаш шериг талазы-биле улуг дузаламчызы, делегейниң депшилгелиг хөй-ниитизиниң эп-сеткил каттыштырылгазы болган.

Боттарының интернационалчы хүлээлгезинге шынчы совет кижилер Вьетнамның улузунга аны-дуңма дузаламчызын көргүзүп келген болгаш көргүзүп-даа турар. Агрессорлар вьетнам патриотларының чоргаарланган сеткилсагыжын сый шаап шыдавас! Вьетнам улустуң шыныг хөрээ тиилээр!

Совет кижилер араб күрүнелериниң талазында турар болгаш чамдык империалистиг бөлүктериниң күткүп үндүргени израиль агрессиянын уржуктарын узуткаар дээш оларның чөптүг демиселин деткип турар.

Улустарның хосталгаже болгаш хамаарышпас чорукче тиилеттирбес шимчээшкинин делегей реакциязы доза шаап шыдавас, үүге дээрге, боттарының демиселинге олар антиимпериалистиг фронтузун бүгү отрядтарының эп-сеткил каттыштырылгазынга болгаш деткимчезинге даянын турар.

Делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң документилеринде демдеглээни-биле алырга, бистиң үеним төөгүлүг соруулгазы болза, амгы үеним үш кол революстуг күштериниң: социализмниң делегей системазының, делегейниң ажылчын аңгызының, национал-хосталгалыг шимчээшкиниң

Ленинизмге шынчы чорук—бистиң бүгү тиилелгеривистиң үндезини

(Төнчүзү. Эгези 2-ги арында).

удур демиселдиң авангардында коммунистиг болгаш ажылчын партиялар чоруп турар. Коммунистиг партияларның күжү, оларның өзүп турар салдарының үндезини — ажылчын аңгының, бүгү ажылчы чоннарның эргеажыктарынга кызыгаар чок бараан болуп турарында. Коммунистер дээрге массаны удуртуп болгаш оларны боттарының чүс-чүс чылдарда күзеп-бодап чораан бодалдарын боттандырар дээш, тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселге эдертип шыдаар улустуң эң эки оолдары-дыр.

Коммунистер пролетаржы интернационализмниң тугуп, революстуг шимчээшкиниң бүгү отрядтарының чаңгыс эвин дээш демиселдиң тугуи бедик тудуп чоруурлар. Интернационализм — кандыгдаа партиянын, кандыг-даа удуртукчунуң марксисчи-ленинчи бышкан чоруунуң эң чугула хемчээкчизи. Оон ойталаашкын ажылчын аңгының хереэн, социализмниң хереэн кошкадын баксырадырынга чедирер.

Бо чорук социалистиг демкаттыштырылгазының эргеажыктарынга болгаш бүгү делегейде революстуг шимчээшкинге улуг каражаны чедирип турар Мао Цзэ-дуннуң бөлүүнүң улуг күрүнезирек, шовинисчи политиказының чижээнден тодаргай көстүп турар. ССРЭ-ге болгаш социализмниң өске-даа чурттарынга, марксисчи-ленинчи партияларга кыжаныышкын болгаш оларны көөр хөөн чок чорукту үргүлүү өскүдүп турар кыдат удуртукчулар пролетаржы интернационализмниң принциптериниң хажаан дээрзин херечилеп турар.

Сөөлгү үеде кыдат эрге-чагыргалар совет-кыдат кызыгаарга чепсектиг чөнгээн организастаарынга четкеннин билдингир болгай. Ол бүгү совет улустуң, акы-дуңма социалистиг чурттарының улустарының болгаш делегейниң бурунгаар дешилгелиг хөй-ниитизиниң килеңнээшкинин хайныктырган. Бистиң алдарлыг кызыгааржылары советтиг ыдык черже шургуп кирип келген чөнгээчилерге төлептиг ойтур шавыышкынны берген! Ынчалаа-даа совет улус Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканың арызынга кожа-хелбээниң чаагай харылаалары дээш, кыдат улус-биле найырал дээш туржуп келген болгаш туржуп-даа турар.

Совет-кыдат кызыгаарда байдалды чогумчалыг болдурарының соңгаарладын болбас эргежок чугула практиктиг хемчегларын алырын ССРЭ-ниң чазаа медеглээн. Ол медеглел бир эвес чөрүлдээлер тургустунуп келир чүве болза, нарыыдаашкына чедире бээр ындыг хөделиишкиннер болдурбайн, оларны чугаалажышкыннар аргазы-биле доскут эвес шиитпирлээрипче КУР-нуң чазаан кыйгырган. Ол саналдарга харыны кыдат чазактан манап турар бис.

Пекин удуртукчуларының амгы айыылдыг угланышкынын сойгалап база шиитпирлиг буруу шаппышаан, бис алызында баргаш, совет болгаш кыдат улустарының үндезин эрге-ажыктары совет-кыдат харылзааларда бергелерни чайладыр болгаш ажып эртер арганы бээр деп чүвени барымдаалап турар бис.

Пролетаржы интернационализмниң принциптерин чайгылыш чокка боттандырары империализмге удур демиселге коммунистиг болгаш ажылчын партияларны сырый каттыштырарының, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң чаңгыс эвин быжыглаарының эргежок чугула негелдези болур. Тустус айтыыглар талазы-биле чөрүлдээлер бар турда безин коммунистиг болгаш ажылчын партиялар антиимпериалистиг демиселдиң үндезин айтырыгларының талазы-биле кады хөделиишкиннерни чедип ап болур болгаш шыдаар ужуралуг деп, бистиң партиявыс, оон Төп Комитеди санап турар. Ындыг көрүүшкүнү акы-дуңма партияларның иштинде улам хөйү-биле хүлээп көрүп турар.

Бо үеде коммунистиг шимчээшкин бодунуң делегей Чөвүлел хуралынга белеткеннин турар. СЭКП Төп Комитеди белеткелдиң чорудулгазын эки деп үнелеп көрүп турар.

Кылган ажыл акы-дуңма партияларның аразынга улам билчиишкиниг болуруна, оларның үзел-бодалдарының, туруштарының чоокшулажырынга дуза чедирген.

Келир Чөвүлел хурал делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң, империализмге удур демисежип турар бүгү күштериниң фронтузунуң чаңгыс эвин быжыглаарынга чугула рольдуг болур дээрзинге бистиң партиявыс бүзүрелдиг. Бистиң партиявыс делегейниң коммунистериниң Чөвүлел хуралының чедишкиниг болурун хандырарынга бодундан хамааржыр бүгү үүлдерни кылыр.

* * *

Эштер!

Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурун бистиң уткуурувуска чедир чаңгыс-ла чыл арткан болгай.

Үе-шагның револючу намдарында кирген өндүр улуг бүгү болуушкуннар ленинчи идеяларның дириг тыныжыбиле холбашкан. Ажылчын аңгының хереэ, социализм биле коммунизмниң хереэ интернационалчы, ынчангаш ленинизм бодунуң револючу мөзүүзүнүң аайы-биле интернационалчы. Ленинниң кылган бүгү үүлдери бистиң улузувустуң, бистиң партиявыстың чоргааралы, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң өндүр улуг эртине байлаа болуп турар.

Улуг революцияның улуг баштынчызының төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурун төлептиг демдеглээринге бистиң партиявыс, совет улус бодунуң чаа ниитилел тургузаар болгаш аңгы талазы-биле акы-дуңмалары-биле кады белеткеннин турар. Ленинниң юбилейинге белеткеннири бисте бүгү партияның хереэ, бүгү улустуң хереэ болу берген, массаларның күш-ажылчы болгаш хөй-ниитичи, политиктиг идепкейиниң кайгамчык улуг чалгыын хайныктырып үндүрген.

Үлетпүрге болгаш көдээ ажыл-агыйга чаа-чаа чедишкиннерни чедип алыры, эртемни, культураны чаа-чаа ажыдыышкыннар, чогаадылгалар-биле байыдары, коммунизм тургузуушкунуңуң ниити хереэнге бодунуң үлүгхуузун кижи бүрүзүнүң кинрери Владимир Ильичиниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурун демдеглээринің эң эки аргазы болур деп чүвени совет кижилер эки билир.

Ильичиге изиг ынакшылдың илерели кылдыр бүгү чуртта тураскаалдыг ол хүнүң күш-ажылчы чедишкиннер-биле төлептиг уткууру дээш, беш чыл планын чедишкиниг күүседири дээш социалистиг чарыш калбарган.

Өлүм чок ленинчи идеяларга совет кижилерниң шынчызы улустуң тургузукчу, чогаадыкчы ажылындан, оон сорук киришкининден болгаш идепкейлиинден чайынналдыр илереп турар.

Бистиң бүгү тиилелгеривистиң сорук киприкчизи болгаш организакчызы — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

Улуг Ленинниң улам-на тиилеп турар тугу делгерезин!

(Эш И. В. Капитоновтуң илеткелин чыылганнар улуг кичээнгейлиг дыннаан болгаш адыш часкаашкыннары хөй удаа үзе кирген).

делегей бо хүннерде

ГФР. Мюнхен. 1900—1901 чылдарда В. И. Ленинниң чурттап турганы Кайзерштрассе кудумчузунда № 46(б.53а) бажың.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

КАЙГАМЧЫКТЫГ ХҮНГЕ ХОЛБАШТЫР

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моолдуң ажылчы чоннары Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чылын калбаа-биле демдеглеп турар. Бо хүннерде чурттуң бүдүрүлгелеринге, албан болгаш өөредилге черлеринге, хоорайларга болгаш көдээге кайгамчык хүнге тураскаал болдурган хөй кижи киржикчилиг митингилер болгаш хуралдар эрткен. Улуг баштынчының амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында, Моолдуң революстуг шимчээшкининиң хөгжүлдезинге Ленинниң идеяларының салдарының дугайында, В. И. Ленинниң өлүм чок чогаалдарының дугайында теоретиктиг конференциялар болгаш литература кежээлери эрткен. Ильичиге тураскаал болдурган фото-делгелгелерни организастаан.

Чурттуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш көдээ ажылагый каттыжышкыннарының коллективтери күш-ажылга улуг чедишкиннер-биле ленинчи юбилейни уткаан. Хөй бүдүрүлгелериниң ажылчыннары күш-ажылчы ээлчегге туруп, бедиткен бүдүрүлге хүлээлгелерни боттарынга алган.

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моол найысылалдың пионерлериниң улуг баштынчының адын эдилээн черлерже ийи неделяда походу Ленинниң музейиниң улуг залынга байырлалдыг шугум-биле хагдынган. Поход үезинде чыгган материалдарны — фоточуруктарны, хүн демдеглелин, орук бижиктерин музейде тускай булунда делгээн.

В. И. Ленинге тураскааткан

БЕРЛИН. (СЭТА). В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чылынга тураскаал болдурган байырлыг кежээ Берлинде Герман-совет найырал ниитилелиниң Төп бажыңынга болган.

Немец ажылчын шимчээшкининиң хоочун кижилери кежээниң киржикчиларының аразында хөй болган.

Берлиниң Максим Горький аттыг театрының артистери В. И. Ленинниң амыдыралынга болгаш ажыл-чорудулгазынга тураскаал болдурган М. Горькийниң, В. Маяковскийниң, Б. Брехтиниң чогаалдарын номчаан. Кежээниң түңнелинде делегейде баштайгы социалистиг күрүнеениң үндезилекчизиниң дугайында документалдыг фильмни көргүскен.

КАДЫ КЫЛЫР

БЕРЛИН. (СЭТА). В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылында «Мосфильм» совет киностудия болгаш Герман Демократтыг Республиканың «Дефа» киностудиязы делегейде баштайгы социалистиг күрүнеениң үндезилекчизи Владимир Ильич Ленинниң дугайында чечен чогаал фильмни кады тургузар деп турар дээрзин АДН агентилел дыңнаткан.

Сценарийниң авторлары совет кинодраматург Е. И. Габрилович, а ол ышкаш Гельмут Байерль биле Гюнтер Рейш (ГДР) болур. Олар—ам чогаадыр фильмниң режиссёрлары.

Фильмни тырттырарынга ийи чурттуң көскү кино артистери киржир.

Мөңгеде дириг идеялар

БЕЙРУТ. (СЭТА). В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден 99 чылынга тураскаал болдурган үүлүнге «аль-Ахбар» ливан солуннуң бижээни болза, Ленинниң мөңгеде дириг идеялары келир чырыткылыг үе дээш, социализмниң типилелгези дээш хой миллион ажылчы чоннарга орукту чырыдып турар.

Араб чурттарда национал-патриотчу күштер империализмге удур боттарының демиселинде сүртенчиг чепсекти ол идеялардан көрүп турар деп, солун бижээн.

Бо чылын Ленинниң төрүттүнген хүнүн делегейниң коммунистиг ажылчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкининиң хүрээлениң сырый каттыштырарының оруунга чугула базым болур ужурлуг коммунистиг болгаш ажылчын партияларның делегей Чөвүлел хуралын чыылдырарынга белеткелдиң байдалдарында демдеглээн. Бо херектиң талазы-биле аажок улуг ачы-хавыяа улуг Ленинниң тургускан СЭКП-ге хамааржыр деп, «аль-Ахбар» айытткан.

«Өске-даа араб чурттарда ышкаш, Ливанда депшилгелиг патриотчу бүгү күштер араб чурттарга үнелеп четпес дузаламчыны көргүзүп келген болгаш көргүзерин үргүлчүлеп турар ленинчи алдарлыг партияга болгаш улуг совет улуска боттарының акы-дуңма байырын Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюнда дамчыдын тур» деп, «аль-Ахбар» бижээн.

«Аль-Ахбар» Мао Цзэ-дуннуң бөлүүнүн чарылдырыкчы политиказын шыңгыы шүгүмчүлээн. Чүүлде айытканы-биле алырга. Мао Цзэ-дуннуң бөлүү «бодунуң өжээнниг хоралакчы ажыл-чорудулгазы-биле делегейде баштайгы социалистиг күрүне — улуг Ленинниң Төрээн чуртунга удур боо-чепсек-биле демисежирин титтигеринге безин четкен».

ЛЕНИНЧИ ЧОГААЛДАР

СОФИЯ. (СЭТА). В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылынга холбаштыр Болгарияның Коммунистиг партиязының ТК-ның ном үндүрер чери Ленинниң болгаш Ленин дугайында чогаалдарның бежен хире чаа үндүрүлгелерин бо чылын болгаш келир чылда үндүрер. оон иштинде В. И. Ленинниң дөртку совет үндүрүлге талазы-биле Чогаалдарының дөртен ийнги, дөртен үшкү болгаш дөртен дөртку томнары, В. И. Ленинниң үш томнуг «Шилээн чогаалдары» бар.

Тематиктиг планга болгар болгаш совет авторларның шинчилел чыындылары: академик Тодор Павловтың «Илерээшкининиң ленинчи теориязы болгаш амгы үе», БКП ТК-ның чанында Партия төөгүзүнүң институдунуң болгаш СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институдунуң ажылдакчыларының кады кылган ажылы— «В. И. Ленин болгаш болгар улустун төөгүлүг салым-чолу» деп чогаалын кирген.

Тураскаалдыг чыл оюнда болгар ном үндүрер чер болгаш «София-Пресс» агентилел 130 хире тус-тус аттарлыг номнарны 800.000 чыгам ниити тиражтыг кылдыр парлап үндүрер. Ол номнарның чамдыктары ам безин парлалгадан үнген болгаш садыгда кирген.

Чуртта сөөлгү чээрби беш чыл дургузунда Ленинниң чогаалдарын 176 удаа парлап үндүрген. Ленинниң ажылдарының ниити тиражы 2,5 миллион ашкан деп, БТА агентилел дамчыткан.

СОРУК КИИРИКЧИ ИДЕЯ

ПАРИЖ. (СЭТА). Францияның Коммунистиг партиязының теоретиктиг органы «Кайе дю коммюнисм» журналдың редакция үүлүнде чугаалаары болза: Ленин —XX үүс чылдың үезин тодаратган өндүр улуг кижи-дир.

Бүгү делегейге демдеглээр деп турары Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылы политика болгаш идеология талазы-биле аажок улуг ужур-дузалыг болуушкун-дур деп, журнал демдеглээн. Чаа төөгүлүг байдалдарда марксизмниң чогаадыкчы хөгжүлдези, пролетаржы революстуг партияның үндезилеттингени, 1917 чылда баштайгы социалистиг революцияның тиилелгези, чаа социалистиг ниитилелдиң тургузуушкуну Ленинниң ады-биле холбашкан. Ленинниң удуртулгазы-биле социалистиг ниитилел күзээшкинден боттуг үүл болу берген. Ленин ниити культурлуг болгаш аажок улуг политиктиг билиглерни шиңгээткен. Ленин ханы теоректиг, генералдыг политиктиг ажылдакчы, шылгарангай организаакчы болгаш револючу демиселчи чораан.

Оон ужурунда Ленин улус массаларның база бир эң сураглыг болгаш эң ынак удуртукчузу болуп келген болгаш болуп артып-даа турарын кижи кайгаар үүве эвес-тир. В. И. Ленинни мөлчүкчүлер көөр хөөн чок чораан, оларга удур мотаг чок демиселди ол чорудуп келген.

Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылынга холбаштыр «Кайе дю коммюнисм» журнал империализм, социалистиг революциялар болгаш улустарының национал-хосталгалыг демиселиниң үезиниң марксизм-ленинизмниң үндезилекчизинин амыдыралынга болгаш ажыл-чорудулгазынга тураскаал болдурган тускай номерлерни парлап үндүрер дээрзин дыңнаткан. Ленинниң идеялары бистиң үеристиң кижилерин—чаа социалистиг ниитилелди тургузуп турар кижилерни, улуг капиталдың эрге-чагыргазын социализмче орукту ажыдар мурнакчы демократиябиле солуур дээш демиселди, капитализмге болгаш оон күрүнезинге удур демиселди үргүлчүлеп турар француз коммунистер ышкаш кижилерни демиселче сорук киирерин үргүлчүлеп турар.

Африканың улустарынга Ленин эргим үнелиг

БРАЗЗАВИЛЬ. СЭТА-ның корреспондентизи В. Райкерустуң дамчытканы болза:

Конгонуң информация агентилелиниң директору Жюльен Атонди-Лекастың СЭТА-ның корреспондентизинге медеглээни: «Ажылчы чоннарның мурнунга Ленинниң ачы-хавыяазы аажок улуг. Оон удуртулгазы-биле боттандырган Октябрьның социалистиг Улуг революциязы чаа делегейге болгаш улустарның хосталырынга эгени салган». Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чылы апрель 22-де болуруби-ле холбаштыр медеглелди ол кылган.

«Октябрь революциязы бүгү кижи төрелгетенге өндүр чаагай ужур-дузалыг болган. Оон генералдыг баштынчызы В. И. Ленин Африканың, Азияның, Латин Американың болгаш бүгү делегейниң демисежип турар улустарынга чоок болгаш эргим үнелиг. Олар ону улуг хостакчызы болгаш боттарының чурттарының патриоду кылдыр дүрүм өзүгаар санап турар» деп, Атонди-Лекас демдеглээн.

В. И. Ленинниң амыдыралга чогаадыкчы хөгжүдүп база боттандырганы марксисчи теория бүгү делегейниң эдилели болу берген болгаш дарлаттырган улустарның хосталырынга дузалап турар деп, агентилелдиң директору чугаалаан.

Атонди-Лекастың медеглээни: «Совет Эвилели В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылын 1970 чылда байырлалдыы-биле демдеглеп эрттирер дээш белеткеннин турар деп чүвени эки билир бис. Бодувустуң талавыстан ол бүгү делегейге төөгүлүг хүнну байырлаарынга шыдаар салыышкынывысты кинрерин болгаш делегей революциязының шылгарангай баштынчызынга чогуур өзулады кылырын база орааладжып турар бис. Бистиң агентилел Ленинге тураскаал кылдыр тускай бюллетеньни үндүрер болгаш бүгү делегейниң, ылаңгыя Африканың улустарының хосталгазының хереэнге ол улуг кижиниң киирген өндүр чаагай салыышкынын көргүзери-биле оон биографиязын болгаш ленинчи теорияның үндезиннерин конго помчукчуларга таныштырар бодап турар бис».

Ленинге тураскааткан фестиваль

ДЕЛИ. СЭТА-ның корреспондентизи В. Байковтуң дамчытканы:

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чылынга социалистиг чурттарның тураскаал болдурганы кино фильмнериниң фестивалы Делиде Совет культура бажыңында улуг чедишкин-биле эртип турар.

Вьетнам Демократтыг Республиканың фестивальда хүнүнге ВДР-нин Индияла чингине консулу Нгуен Хоа «Ленин болгаш ВДР» деп илеткелди кылган. «Ленинниң идеялары империалистиг агрессияга удур демиселге кайгамчык чедишкиннерни чедип алырынче орукту вьетнам улуска айтып турар» деп, илеткелчи медеглээн.

«Вьетнам улус пролетаржы интернационализмниң ленинчи принциптерин удуртулга болдурбушаан, материал болгаш мораль талазы-биле аажок улуг дузаламчызын көргүзүп турары дээш совет улуска, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга, социалистиг бүгү чурттарга ханы хүлээп көрүүшкүнү болгаш өөрүп четтиргенин илергейлеп турар» деп, Нгуен Хоа демдеглээн.

«Вьетнамның улузу улуг Ленинниң идеяларынга бердинген чоруун кезээде хайралап чоруур» дээрзин Нгуен Хоа чугаалаан.

Мурнуу Вьетнамда хосталгалыг шимчээшкиннин калбарган дугайын чугаалап турар «Кедүрүлген чалгыг» деп кинофильмни плеткел соонда көргүскен.

Никсоннуң парлалга конференциязы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Сонгу Көрейниң чоогунга америк самолёттарның хайгыылдаашкын кылыр ужудуушкуннары үргүлчүлээр деп, АКШ-тың президентизи Никсон парлалга конференциязынга медеглээн. Хайгыылчы ол самолёттарны камгалаарын хандырар дугайында дужаал берген мен деп, ол чарлаан.

Каттышкан Штаттардан талыгыр ырак черже хайгыылчы ужудуушкуннар кылырын Никсон «чөптүг кылдыр бүзүредиксээн». Мурнуу Көрейде 56 муң америк солдат бар болгай, оларны «камгалаар» херек дээн.

Каттышкан Штаттар ол девискээрге хайгыылчы ужудуушкуннар кылырын 20 чыл ажыг үениң дургузунда үргүлчүлеп келген болгаш чүгле бо чылын безин 190 ындыг ужудуушкунну кылган деп, президент миннип чугаалаан.

Америк шериглерни Мурнуу Вьетнамдан чаңгыс талалыг үндүрүп эгелээр дивейн турар мен деп, АКШ-тың президентизи медеглээн. АКШ «күш дөгеп турган» Парижке чугаалажышкынынар чорудар бодалдыг деп, ол демдеглээн. Бо чылын тайбын чайын ийикпе күзүн чедип алдынган турун болур деп чүвеге делегейни хей ынандырып каар дивейн турар мен деп, Никсон чугаалаан.

Президент чаа ракета системазын тудуп тургузар дугайында америк чазактың шиитпирин камгалаан. Ол шиитпирге Каттышкан Штаттарның чону удурланган.

Американнарга ындында-ла аар-берге үндүрүг онаалгалары таваржып турар деп чүвени миннир ужурга Никсон оон-биле чергелештир таварышкан. Вьетнамда дайын үргүлчүлевишаан турда, үндүрүгү 19 хуу улгаттырганы күштүг болуп артар деп чүвени ол база чугаалаан.

Бурунди республика—Төп Африкада эн аныяк күрүнелериниң бирээзи. Ол күрүнеениң хамаарышпас догуннаашкынының баштайгы хүннериниде эгелээш-ле Бурундинин болгаш Совет Эвилелиниң аразынга найыралдыг харылзаалар тургустунган. Ол республикада бөлүк совет эмчилер болгаш башкылар ажылдап турар.

ЧУРУКТА: Москвадан барган эмчи-фтизиатор Наталья Демидчик бодунуң дузалакчызы Бедде Бипфубуза-биле кады рентген чуруун көрүп турлар.

В. ЕВСЕЕВТИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

БЕДИК ДҮЖҮТ ДЭЭШ

Бедик дүжүт! Оон дугайын тараачын кижи бүрүзү күзеп чоруур. 5-6 чыл мурнунда моон дугайын Чөөн-Хемчикте Ленин аттыг колхозтуң агроному Байкара Комбу база-ла күзеп чораан. Ол колхозка Байкаранын ажылдап кирериниң мурнунда аңаа тараа болгаш мал чеми культураларның гектардан ортумак дүжүлү кандыг-даа чылдарда 4—5 центнерден өрүлевейн турган.

Сөөлгү үш чылларда колхозка тараа культураларының гектардан ортумак дүжүлү 10—12 центнер четкен, а кандаашкынныг 1968 чылда 8,7 центнер, ол культура кызыл-тастын дүжүлү 9 центнер болган. Моон чажыды үүдел? Ону илередип тыварын ораллажып көрээлиңер.

Ленин аттыг колхоз эвээш эвес шөлдерни ээлеп турар. Оон тараа шөлдери Сесеге, Хараганныг, Кум-Суу, Көк-Терек ховуларында. Ынла колдуунда-ла чиик составтыг, элезиннелчек, карахүрен хөрзүнүүг чер болур. Шөлдернин чоогунда арга-арыг чок, олардан дос-дос инек-хараганнар, кадар оът үнгүлээн. Ол черлерни тараа шөлү кылдыр ажыглалга кииргенден бээр элээн каш чыллар эрткен. Анаа үнүш-дүжүт алырынга таарымчалыг өл-шык ынла-хаая болгулаар.

Кышкы үеде хар чуга дүжер болгаш чер хандыр лонуп калыр. Ынчаарга час дүрген дүжер, хар хенертен эрээш, черже синмейн, доң чернин кыры-биле ой-чиктерже агып бады баар. Оон уламындан хөрзүнге өл-шык курлавыры чамдык чылдарда тургустунмайн баары ховар эвес. Час база чайның башкы айы хат-шуурганныг болур.

Бойдустиң байдалы ынлыг турза-даа, ленинчилер чыл бүрүде багай эвес дүжүттү өстүрериннге өөренип алганнар. Олар черни бүдүрүлгенин кол чепсээ, бүгү чоннун өнчүзү кылдыр көрүп турарлар. Ынчангаш черни ажыглаарының культуразын бедидип, ону экижидип, гектар чер бүрүзүн чөптүг ажыглап турар.

Колхозтуң тускай эртемниглери ук чернин байдалынга таарышкан эргежок чугула агротехниктиг болгаш организастыг хемчеглерни ап турар.

Хову ажылын эртемге үндезилеп чорудар практиканы колхозта ажыглап турар. Чижээ, тарылга шөлдериниң тургузуун өөренип көргеш, Сесеге болгаш Көк-Теректиң трактор-хову бригадаларының шөлдеринге тарылга ээлчештирилгезин үш чыл мурнунда шиңгээдип алган болгаш амгы үеде ону чурум ёзугаар ажыглап турар. Хөрзүннүң кырында довураан хат аппаар чорукту болдурбазы-биле черни дилиндектей андаргаш, тараа чаштырарын ажыглап турар.

Ажыл-агыйга тарылга ээлчештирилгезин киирген чорук агрономнун ажылын чиигедип, чоннун кол байлаа болур черни чөп ажыглаарының, чер ажылын чорударының культуразын бедидеринин, бар техниканы бүрүн күчүзү-биле эдилээринин аргазын берип турар. Оон түннелинде күш-ажылдын бүдүрүкчүлүү мурнунда турганындан дыка бедээн.

Оон аңгыда, ол колхоз күш-ажылды бригада аайы-биле организастаар методту ажыглап, бригадаларга бот-орулга-чарылгалыг чоруктун чамдык үүлдерин киирген. Ажыл-агый чери Тева-Хаяда сорт хынаар участок-биле болгаш агаар-бойдус шинчилээр станция-биле сырый харылзаалыг. Кызыл-тастын болгаш чинге-тараанын чүгле сорттуг үрезиннерин тарыырынче бүрүнүбиле шилчээн.

Мурнунда чылларда механизаторлар машинатехникага ээ-харыысалга чок турган. Бригадалар төптеринге чедирген сеялкаларны, андазынларны, кожуг херекселдерин үзеп чагбас, орукка сөөртүрүнүн дүрүмнерин сагывас чоруктан техника дүрген ажыглаллан үнүп турган. Ындыг чорукту ам шуут чайлаткан. Техниканы камныг эдилээринге болгаш бүрүн күчүзү-биле ажыглаарынга механизаторларның материалдыг сонуургалын белиткен Механизаторлар Алексей Монгуш, Монгуш Билзек, Сат Эрес-оол болгаш өскелер-даа чымчак черже шилчилерге, чаңгыс трактор-биле 1968 чылдың дургузунда 1200 гектар черни болбаазыраткан.

Техниканы бүрүн күчүзү-биле ажыглаарының кол чүүлү болза, ону беш салаазы дег билири болур. Ынчангаш механизаторларны өөредиринге колхоз баштаар чери улуг кичээнгейни салып турар. Механизаторларның билиин бедиринин курузу доктаамал ажылдап турар.

Куруктурулга болгаш күскү ангыс андарылгазын колхоз чорудып турар. Тарааларны чүгле баш удур андарып, болбаазыралып каан черге чажары ол ажыл-агыйда чурум болу берген. Чазын удур андарып, тараа чаштырары кончуг эвээжээн. Бо чорук гектар черден белик дүжүтту алырының база бир кол чүүлү болуп турар.

Ленин аттыг колхозтуң тараажылары беш чыл планының дөртку чылының чазынга ыяк белеткенген. Тарылгага беленин хынаар комиссия ол ажыл-агыйның белеткелин безин-биле үнелээн.

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болур оюнга болгаш Совет Тыванын 25 чылынга төлептиг белек-биле ужуражып дээш, ол колхозтуң тараажылары бо чылын суггат чок чернин гектар бүрүзүнден 12 центнер, а суггаттыг чернин гектарындан 17 центнер чедир дүжүттү алырын хүлээнген. Ленинчилер сөзүн ээлеп шыдаар дээрзинге чигзинмейн барып болур. Чүге дээрге, ол дугайын эрткен чылларның практиказы көргүзүп турар.

А. СОТПА.

Ленинниң ады чүрээвисте!

Ленин башкылыың төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл оюнга холбаштыр 7 дугаар школага «Школаның алдары дээш» деп, ыдыг байырлалды кылып тургулаан. Ацаа бүгү пионерлер болгаш комсомолчулар боттарының өөредилгезиниң, ажыл-херээниң дугайында рапорт кылырлар.

Мооң-биле холбаштыр бүгү школа Владимир Ильичиниң төрүттүнген хүнүнге таварыштыр чүс ажыктыг чүүлдерни бүдүрерин хүлээнгеи. Школазының ол алдарлыг херээ дээш, ооллар бо хүннерде бызыг туржурлар!

Улуг башкының төрүттүнген хүнүнден бээр 99 чыл оюнга холбаштыр ооң чаш чораан чылдарының дугайында эки библиотека тургузуп алган.

Мында эки чаңчыл—боттарының өөредилгезиниң дугайында бүгү класстың илеткээри болур. Чедиги школаның бо эки болгаш херектиг дуржулгазы бүгү школаларга үлегер болур ацаар дээрзинге бүзүрээр бис.

Е. ЧУРКИН.
Авторнуң фотозу.

Экзаменге белеткел

Өөредилге чылы удавас доостур. Доозарының экзаменнери удавас эгелээр болгай. Кежээки школаның экзаменнери эгелей берген.

Дөң-Терезин сес чыл школаның директциязы ук айтырыгны чугаалажып көргеш. Экзаменнерни канчаар эрттириниң чурумун школа директору тайылбырлаан. 8 «а», 8 «б» классталының удуртукчуларының илеткелдерин бала дыңнаан. Экзамен комиссиязын тургускан.

Сески классчылар экзаменнерге белеткенип турар. Тустус артемнер аайы-биле немелде кичээлдерни орнажыпаан. Доозукчуларның адаиелери-биле кады класс шагын эрттирген.

А. ДОПЧАА.
Барыын-Хемчик район

Шимчээшкинни калбартыр

Социалистиг чарыштың дээди хевири — коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин Тываның ыраккы районнарының бирээзи Бай-Тайгада база нептереп турар. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты районнуң 76 мурнакчы ажыл-ишчилери чедип алган. Ам 63 кижи демисежип турар.

Коммунистиг күш-ажыл дээш демиселдиң калбарганы-биле күш-ажылдың бүдүрүкүлүү бедээн, ажыл-ишчилериң ылаңгыя малчыннарның культуразы экижээн, ол чаагай атты эдилеп чоруур болгаш чедип алыр сорулганы салган коллективтер база бар. «Тээли» совхозтуң Тейлерде ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутады Маадыр-оол Мукаайлының удуртканы аныяктарның хойжу бригадазы, ол-ла совхозта Яков Базырның бригадирлээни, тудуг бригадаазы коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары деп атты коллективтин-биле чедип алган. Бо чылдың бирги кварталында сүт бүдүрериниң планын 146 хуу, сүттү күрүнеге садарының планын 132,7 хуу күүсеткен Эвр-Хавак сүт-бараан фермазының, «Мурнакчы» колхозтуң Манчүректе хойжу бригадазының коллективтери коммунистиг күш-ажыл дээш демисежип турар.

Бедик аттың эдилекчилери ажыл-ишинге, амыдырал-чуртталгаазынга, хөй-ниитп ажылынга үлегер-чижээн көргүзүп чоруурлар. Оларның аразында «Тээли» совхозтуң хойжулары Э. Серин-оол, Х. Адыг-оол, Х. Чораан-оол, К. Калдар-оол, чылгычы С. Бакчап, механизаторлар Мандыт Ким-оол, Х. Ужар, Тээлиниң харылзаа конторазының почтачызы Ленин орденниг, Тыва АССР-ниң харылзаазының алдарлыг ажылдакчызы С. Дүү-Дарый, телефонист Т. Сат, садыгжы М. Севилбаа дээш оон-даа өскелер бар.

Ыпчалза-даа районда улуг организацияларга сападып турар хереглекчилер ниитилелиңде, район эмнелгезинде, тудуг участогунда, «Кара-Хөл», «Мурнакчы» колхозтарда коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин калбарбайн келген. Хереглекчилер ниитилели ол ат дээш демисежип турган столовая коллективин детки-вээнинден, чаа чарыштың оду өшкен. «Кара-Хөл» колхозта коммунистиг күш-ажыл дээш демисел калбарбаан. «Тээли» совхозта 68 шалыпчыларның чаңгызы-даа хөрек демдээ чок. Мынчага чедир ону чагыдып албаан. Коммунистиг күш-ажылдың тудуг база хойжу бригада төптеринде чедип алган адының адрези бижиттинмээн.

В. И. Ленин «Коммунистиг ниитилелдиң типилелгезинге чеде бээр бис» деп бүзүрелдиг чугаалаан. Ооң бир чадазы коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкинни нептередип, ону калбаа-биле пропаганда-лаары амгы үениң чугула сорулгазы болур болгай.

М. КЫРГЫС.

БЕДИК ТЕМП-БИЛЕ

Ниитиниң чемненилге чери үүрмектеп садыглаар садыг четкизиниң база бир хевири. Ындыг болза-даа чүгле садыглаары-биле кызыгаарлаттынмайн, бүдүрүлге ажылын база кылып турар. Ындыг болганда ниитиниң чемненилге черлериниң ажылдакчыларының харыысалгазы болгаш чымыжы улуг.

Чемненилге чери белеткээн чемин бодунуң бүдүрүлгезинге садыглаары-биле чергелештир, уруглар, медицина албан черлеринге, школаларга, культура одагларынга, албан черлеринге буфеттерин организастап, бедик шынарлыг чемнерни киирип турар. Бо чугула ажылда республиканың Садыг министерствозунуң столоваялар болгаш рестораннар трези киржип турар. Хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң ажылдакчылары шынарлыг чемнерни белеткеп, ажылчы чонну эки хандырып турарының чижектери хөй.

Кызыл хоорайның чемненилге черлериниң ажылдакчылары эрткен чылдың дөртку кварталының бараан саарылгазының планын чедиишкиниг боттандырган, хоорку-үүс-комнуң болгаш Кызыл хоорайның садыг черниң шилчиир кызыл тугу-биле шаңнаткан, тукту салбас дээш бедик темп-биле беш чылдың дөртку чылының сорулгаларын күүседип киришкен турган. Бирги кварталда ниитиниң чемненилге черлериниң көргүзүү база эки болган. Бараан саарылгазының планы 103,3 хуу, кухня кылыгларының планы 102 хуу күүсеттингеп. Кухня кылыгларының бот-дензизи 63,7 хуу чедир бедээнин айтыры чугула. Бүдүрүп турар чемнерниң ассортиментизи көвүдээн болгаш шынары бедээн.

Социалистиг хүлээлгелерниң күүселдезинге столоваялар болгаш рестораннар трезиниң ниитинин чемненилге черлериниң мастерлери, поварлары боттарының үлугхуузун киирген. № 1 бот-орулга-чарылгалыг бүдүрүлгениң улуг повары Анна Ивановна Липина удуртқан поварлар эвлүү бирги кварталдың бүдүрүлге планын 102,6 хуу, кухня кылыгларын 104,8 хуу күүсеткен. Кухня кылыгларының бот-дензизи 71,2 хуу чедир бедээн. Бо столоваяда Кызыл хоорайның школаларының ниити чурттала бажыңнарында чурттап турар, күрүне хандырылгазында өөренип турар сургуулдар чемненип турар.

Ажылчы чоннуң хандырылгазынга бараан болуп турар ниитиниң чемненилге бүдүрүлгелериниң коллективтери чемниң шынарын бедидер, ассортиментизин элбедириниң курлавырларын, аргаларын тып, оларны эки ажыглап турар. № 4 болгаш № 8 столоваяларның коллективтери бот-орулга-чарылгалыг ажылдап, эки түннелдерни чедип ап келген. Бо бүдүрүлгелериниң поварлары Екатерина Григорьевна Васьковская, Евдокия Никифоровна Степанова удуртқан эвлүү-бирлер ассортиментилиг, эки шынарлыг чемнерни болгаш кухня кылыгларын бүдүрүп, чемненикчилериниң, коллективтериниң макталын ап турар.

Хоорайның мурнакчы столоваяларын, кухня кылыгларын бүдүрүп үндүрүп турар бүдүрүлгелерин Марта Васильевна Урбанцева, Дмитрий Андреевич Краюшкин, Лидия Андреевна Середина мергежилдиг удуртуп, чемниң шынарын бедидер, ассортиментизин көвүдедир дээш хемчеглерни ап турарлар. Столоваялар болгаш рестораннар трезиниң ниитинин чемненилге черлериниң ажылдакчылары В. И. Ленинниң төрүттүнгениниң бээр 100 чыл болуруң база Совет Тыванын 25 чы оюн күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур дээш социалистиг чарышты калбарткан ажылдап турар. Коллектив, кижи бүрүзүнүң мурнунда салып алган сорулгазы — беш чылдың дөртку чылының сорулгаларын хуусаа бетинде боттандырары.

К. САТ.
Тыва АССР-ниң Садыг министерствозунуң экономизи.

ДЭЭШТИИН ЧЕДИП АЛГАН

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелинде «Малчын» деп хана солун бар, ол айда бир үнер. Солунуң редакция коллегиязы үш чылды улаштыр халаашайн ажылдан келген, тодаргайлаарга оларның ажылы чедиишкинниг боорга, сөөлгү үеде оларны үшкү удаа соңгуп алган.

Эрткен чылын хана солунуң арнынга янзы-бүрү 60 ажыг темага материалдарны бижээн. Үнген үүлдер шуптузу колхоз бүдүрүлгезиниң янзы-бүрү адырларынга холбашкан айтырыглар. 1968 чылда хана солун үзүктел чокка үнген болгаш бо чылдың эгезинден бээр база чоруур өйлериңде үнген.

Хана солун доктаамал авторлардыг, ацаа киржип турар бижикчилер хөй. Солунга чүве бижип турарлар аңгыаңгы профессияның кижилери болганда, оларның көдүрер айтыыглары база янзыянзы. Оларның аразында колхозтуң ревизия комиссиязының кежигүннериндеи, улусчу контроль бөлүктериндеи, хойжу бригадалардан, сүт-бараан фермаларындан, өскедаа черлерден кижилер бар.

Мурнакчы хойжулар Д. Севильбаа, Т. Күжүгет, Ч. Бадалай, Т. Чульдум-оол, саанчылар Л. Бегзи, О. Көк-кыс, Ш. Чанчадмаа, бызаа ажаакчызы Т. Тас-оол, тракторист Н. Чөржей-оол, тудугжулар Б. Сат, Ч. Дыртык-кыс болгаш өскелерниң-даа дугайында — оларның эки дуржулгаларын бижигилээн. Чолаачылар, сакманщиктер дээш, ук солун күш-ажылдың эрестиг кижилерин калбаа-биле чырыдып турар.

ХАНА ПАРЛАЛГАЗЫ

Боттарының ажылының аргаларын айтып, чедиишкиннерни канчаар чедип ап турарын хойжу Б. Анай-оол, суттатчы Д. Мәәжык, мурнакчы септекчи М. Санчат-оол болгаш өскелер-даа «Малчынның» арыннарынга бижигилээн.

Солунга четпестерни чидирбиле илередип турар. Колхозтуң инзэнге ажылдап турган, бодунуң харыысалга чогуубиле 10 баш бода малды чудаткан К. Эник-оолду, шээр малдын одар-белчиирин чөп таарыштырбайн, ол талаазыбиле багай ажылдаан О. Кызыл-оолду, машина-техниканы камныг эдилевес, бир машинаны чая халыткан, хөй бензин черге төккен чолаачы О. Баа-Хөөнү болгаш өскелерни-даа «Малчынга» шыңгыызы-биле шүүгмүүлеп, оларга хамаарыштыр хемчеглерни алырын иегээн.

«Малчын» хана солун ажылдан быддаар, арагалаарлар-биле эптеш чок. Кижи эттеп, хулиганчы үүлгедиг кылып, төлеп чок чоруун көргүскен трактористер В. Баян-оолду, Д. Биче-кысты солунга шыңгыызы-биле сойгалаан, чогуур хемчээн көргүскен. Мындыг чижектерни хөйнү көргүзүп болур.

«Малчынга» үнген шүүгмүүлелдиг материалдарга холбаштыр ук солунуң ээлери болур организациялар хемчеглерни база ап турар. Шүүгмүүлелге киргеи чамдык кижилерге хамаарыштыр ажылындан дүжүрер, истелге органнарынга шилчидер, материалдыг харыысалганы көргүзер хемчеглерни ап турары солунга үнүп турар материалдарның дээштинин хереченлеп турар.

Ниитизи-биле «Малчынга» үнген шүүгмүүлелдиг 24 материалдарны сайгарып көргеи, ынчангаш шүүгмүүлеттиргениниң хөй нуруузу чогуур түңнелдерни кылгаш, ажылынга харыысалгазын бедиткеи, ам эки ажылдап турар.

Солунуң ажылын улам эки, дээштиг болдуруп алыры-биле колхозта партия болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары кичээнгейин ынаар углаар дээрзи тодаргай, а ооң редколлегия кежигүннери боттарының ажылын улам тодаргай, чидиг болдурар дээш орлдажырлар.

Б. БАГЫТ-ООЛ,
көдээ бижикчи.

Мурнакчы фермада

Бии-Хем районда фермалар аразында социалистиг чарышка «Кызыл тараачын» колхозтуң Туранда эш Доронинниң эргелекчилээни төп сүт-бараан фермазы мурнап чоруп турар. Ол ферма бирги кварталда инек бүрүзүнге онаштыр 466 килограмм сүттү саггаи.

Саанчылар аразында чарышка ол фермадан Анна Захарова, Александра Наткина, Серафима Шыырап олар мурнакчылар болганнар.

МЭЭҢ СӨЗҮМ

1957 чылдан бээр саанчылап ажылдап келдим. Баштай Эвр-бекке ажылдаам, ооң соонда Туран фермазынга ажылдаала элээн үр болдум. Бо аразында саалда аппаратын ажыглаарын чүгле шиңгээдип алган эвес, харын-даа бодумнуң дуржулгамны аныяк саанчыларга дамчыдып берип турар апардым. Ужуг уруум Зина, ооң ажишкилери кыска хуусалда аппарат-биле инек саарынга чаңчыга бергеннер.

Эрткен чылын бир инектеи онаштыр 2011 литр сүттү, бо чылдың бирги кварталында 400 ажыг литр сүттү сагдым. Эрткен кыш кадыг-дошкун болза-даа, инектериңиң ажаалдазын кошкатпайн, олардан хөй сүттү алыр дээш бүгү хемчеглерни алган бис. Фермада саанчы бүрүзү социалистиг чарыштың хүлээлгелерин алган. Ажылдың көрүзүүглерин хүн санында, харын-даа саалда санында түңнээш, көргүзүү самбыраазынга бижип турар. Ооң аңгыда саап алган сүттүң арнын, үскүрүн база бижип турар.

1969 чылда инектен-не план ёзугаар саар 2150 литр сутке немештир 100 литр сүттү саар хүлээлгени алдым. Черчер Советтериңге бо чылын болган соңгуздадаң район Совединиң депутадынга мени сонгаан. Идегел улуг-дур. Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурунга уткуштур алган хүлээлгемни күүседирим—мээң төлептиг улуг-хуум болур.

Е. СЕРЕТ-ООЛ.
Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтуң Туран фермазында саанчы.

Комбайнерлер курузу

Бай-Хаак суурда ДОСААФ ниитилелиниң чанында комбайнерлер курузу ажыттынган. Курстуң кичээли кежээки шактарда болгаш дыштанылга хүннериндe эртип турар. Ону Таңды районнуң «Сельхозтехника» салбырының инженер-техниктиг ажылдакчылары башкылаан турар.

1969 чылдың чаа дүжүдун ажаан кирер үеде курс ажылын дооскан, аныяк комбайнерлери өөредип ашкан турар. Курсту чедиишкиниг доосканнар комбайнериниң шызылгазын алыр болгаш дуржулга станциязының база районнуң өске ажыл-агыйларының дүжүт ажаан алышкынынга киржир.

И. ОЛДЫРЕВ.

Кижи бүрүзү өрттүң айыылдыг хоразын эки билир. Ол арганың ан-менин, хөй санныг үнүш байлаан кам-хайыра чок узуткаар. Кижи өрттүң ол айыылдыг чоруундан бойдусту камгалаар хүлээлгелиг.

Ындыг халаптыг өрт эрткен чайын Таңды районнуң бир аргазынга болган. Ону өжүрери-биле парашютистер бөлүүнүң инструктору В. Кушнер, аныяк парашютист М. Намжой, Таңды районнуң ыяш ажыл-агыйының кол камгалакчызы П. Воронов олар чоруткан. Оларның эртер оруу берге болганындан, өрт болган черге түгле кежээ келген. Өрт бедик сынның эдээнден эгелээш мырынай бажынга чедир чаттыган. Ону өжүрери белен эвес болган.

Чаңнык болганының түңнелинде өрт тывылган, ол улам-на улгадып, арганың чус ажыг гектар черинге айыылды болдурган. Дүне кандыг-даа өрт оожургаар, а хүн үнери-биле ооң күжү немежир болгаш дал дүште эңне күштүг апаарын өртчүлер эки билир. Өрттүң оруун моондактаары-биле бар-ла күжүн салган. Бо кадыр сынның хөрзүнү даштыг болганындан аңаа чазылдырар чүүлдерни ажыглаары кижике айыылдыг, ынчангаш чүгле бодунуң күжүнге даяныры арткан. Бо таварылгада олар аразында сүмелешкеш, бирээзи өрттүң солагай талазынче, а өскези өрттүң он талазынче бааргын шиитпирлээн. Бир кижи хүүрек-биле шупту кыпкан чүүлдерни өрттүң уунче октавышаан чораан, а эки ооң соондан суг бүлгүртүр херексел-биле сугну чаштырган. Олар сугну кадыр сынның эдээнде, кызаа хаалардан хап бадып чыдар кара-сугжугаштан ап турганнар. Дүне ол сынның эдээнче бадып, бажынче өскээрге оларга белен эвес-ле болган. Ынчалза-даа олар бергелерни ажып, дан атпаанда өрттү өжүрер дээн сорулгазын күүседип шыдаан.

Эрес-дидим кижилер дан хаяазы чырып өрда ужурашкан. Олар боттарының турупканы безин эскербээн, харын бот-боттарының холдарын тутчуп, байыр чедиржип, өөрүшкүзүн илереткеннер.

Ам өрттүң үеэ келген. Кижи бүгүдеэн өрттүң айыылын болдурбас дээш, арга-арыг иштиге агаарлап, дыштанын азы аңнап чоравш, от-биле кичээнгейлиг болгаш оваарымчалыг болуру артык эвес.

Р. ХАЛИКОВ,
ужудукчу-хайгааракчы.

АРГАДА ӨРТ

Шефтээшкин

«Сүт-Хөл» совхозтуң комсомолчулары Өлен-Ховуда Х. Бады-Назынның коданынга барган, кажаа көрженин коптарын арыглаавыр. Шефке О. Чалчык, М. Таспаян, В. Ондар олар эки ажылдаан.

Х. Бады-Назынның торуур 360 хоюндан 292 хой оолдаан, ооң чаш хураганы менди. Комсомолчу сакманщик Д. Бады-Назын өөрү М. Дугаар-оол, М. Чучук оларга арга-дуржулгазын дамчыдып берип, кызымак ажылдап турар.

О. ЧАШ-ООЛ.

«Улуг-Хая» совхозтуң Хендерге салбырында школа коллективи Аргалыктыда малчын Има Сюрюннүң хой кажаазынын керженин коптарып, даштын арыглаан, 2 тонна өдекти бөлүп берген.

Шефти башкы С. Маадыр эки организастап удуртқан. Өөреникчилер М. Чопдан, П. Хуурак, В. Натпит-оол олар идешкейлиг ажылдааннар. Шефчилерге малчын өөрүп четтиргениң илереткен.

К. АРТИЛЕР.

Редактор К. Н. ДИИГА.

КИНО

АПРЕЛЬ 23-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Ийи чыл дургузунда тамы кырынга» 10, 2, «Карамазов алышкылар» (3-кү сериязы) 12. 4, 5.40, 7.20, 9 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Черлик куулар» 11.20, «Карамазов алышкылар» (1-ги, 2-ги сериялары) 1.10, 4, 6.45, 9.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ленин дугайында фрагментилер» 3, «Алдын куда» 4.50, 6.40, «Ашак, кадай чурттап чораан» (1-ги, 2-ги сериязы) 8.30 шактарда.

БОДУ ДУЗАККА ТУТТУНА БЕРГЕН

ШООДУГ

БИСТИҢ черге кулажылап былаштаар Узун-оол дээр кижи чурттап турган түве. Кулажылап баскылаптарга, ооң чаңгыс баскан черин кижи ийи баскаш ам чедер. Кылаштапканда, ацаа багай-согай аттың херээ-даа чок. Кыжын, чайын, күзүн, чазын ооң бажынына кире бээрге, ац эзди үлген мүнүн чаак суун сайырадыптар чаагай чыды кижиниң чем чиксээрин, паш адаанда чалбыыштыг оттуг шайны дывыладыр хайындырыптары дег, киткеди́птер. Ооң эзт дүлер савазы паш, сакпың эвес, улуг-ла хола хөнек дивес силер бе. Оозун печка кырынга салып каар, бажынга кирген кижи ол хөнекте эзт эвес, шай хайындырып турардыр ийин кылдыр бодаар.

Анче углаш, чаза тудуптар үттүг демир Узун-оолда омаа хоң. Боо чок хирезинде чүүнүн-биле ац өлүрүп турарын кожалары безин пат-ла кайгаан. Ац копкаларына хөй дузак салгаш, анны кээргел чокка олурүп турары сөөлүнде кээп билдинген. Егерьлер, аңныыр инспекторлары ону ац дузактап алгаш чоруп орар үеэзинде тудуп алыр дээш чадап каан. Төтчеглекчиниң дузак салыр черлери безин шыргайлар иштп, Егерьлер, инспекторлар дүне хаарыктап чыдырда, Узун-оол тайгаже хап үнгеш, дузактарын кезип, олчазын артынып эккээр, хүндүс ону көөрге, кайнаар-даа барбас, аажок күзенишкиниг ажылдаан турар, дыштаныр хүннерде безин ооң суурда турарын улус бо-ла көөр. Ац дузактап алгаш, оозун союп-бузуп турда азы аалынче эккел чорда, бажынына кирип чыдырда түдүп албаанда, ону бурууадыр барымдаа каракка көзүлбээнде, холга туттунмаанда, кижини төтчеглекчи деп санаары, бурууадыры берге-ле болгай. Ыяап-ла кынчыктырбас барымдаа херек. Ооң эккелген эзлин эң-не чоок өннүктери, чамдык чоок төреллери чиген, дузактарын кайда салганын билир турза-даа, «аскынче адан, эрнинче энгин тепкен» түве дег болгулаар.

БИР-ЛЕ катап Узун-оолдуң кудазы, колхозтуң инек кадарчызы Шагдырның инектериниң бирээзи чиде берген. Кадарчы инектиң дүүн оттап хүнзээн эзиминиң иштин бир кылдыр дилээш, т ы п п а а н, шуут-ла чөгел төнген. Иштинде сырый кара талдар, шеттер, шарланнар, кат сывы үнген, ушкан ыаштар узун, доора, дургаар чыткылапкан кара суг калбак инек даштарны ажыр шурап бадып чыдар өзеннин бир талазында оорга кыры-биле аздын чедип алгаш бадып орган. Ол өзенни кешкен ан оруу чыткан, олап ынаар инек кылаштап кире берген болган.

Аздын оорга кырынга баглап кааш, кокпа оруктап базып чорупкан. Өзен иштинге, мунгаш шет аразы-биле доңгайып алгаш бар чораан, шилги инекке шуут-ла үзүптер часкан. Баштай белиннепкеш, ооң корга хона берген. Чоон демир дузак инектиң мырынай-ла мойнундан апкан болган. Дыка-ла күжеп чүткүп турганы мырынай илдеп, карактары достайып, уштунар чыгаан, дылын бир талазынче дооралдыр уштупкан чыткан.

Кулажылап кылаштаар Узун-оолдуң аңга салган дузаа-дыр деп чүвени Шагдыр дораан-на билип каапкан. «Инекти аңаа төлетпес болза хоржок. Ынчалза-даа бо дузакты мен салбаан мен, мээнин эвес-тир деп хөрлеп каапкарла болгай. Ынча дээрге ону кым канчаар буруудадыр боор. Буруудадыр херекке бадыткал херек. Канчалза, чүү дизе эки чоор адырам?»...

Шагдыр тайга адаанде суурзуп чорупкан. Өзен иштинге, мунгаш шет аразы-биле доңгайып алгаш бар чораан, шилги инекке шуут-ла үзүптер часкан. Баштай белиннепкеш, ооң корга хона берген. Чоон демир дузак инектиң мырынай-ла мойнундан апкан болган. Дыка-ла күжеп чүткүп турганы мырынай илдеп, карактары достайып, уштунар чыгаан, дылын бир талазынче дооралдыр уштупкан чыткан.

Кулажылап кылаштаар Узун-оолдуң аңга салган дузаа-дыр деп чүвени Шагдыр дораан-на билип каапкан. «Инекти аңаа төлетпес болза хоржок. Ынчалза-даа бо дузакты мен салбаан мен, мээнин эвес-тир деп хөрлеп каапкарла болгай. Ынча дээрге ону кым канчаар буруудадыр боор. Буруудадыр херекке бадыткал херек. Канчалза, чүү дизе эки чоор адырам?»...

Шагдыр тайга адаанде суургажашка аттың маңы-биле хап келген. Узун-оол кудазының бажынына кирип келирге, оозу бижек чаныр олурган. Мендилешкеш, таапкылажып олура:

— Дузакта кончуг чүвен туттуна берген чыдыр, куда—диген.

— Кайы дузакта? — дей каапкаш, чажыдын ол-даа болза сөглепкенин ам кээп эскерген.

— Мунгаш-Өзенде дузакла-дыр. Кончуг-даа улуг ац туттуна берип-дир.

— Ийе, ында мээн дузаам бар түве.

Дораан-на аттанып каннар. Узун-оол бижээн астышкаш, аздынга шоодайларны чонаныр алган. Мунгаш-Өзенге чедир аттарын дериттир мунганнар.

— Кончуг чүвен мында-ла туттуна берген чыдар чорду. Ылап-ла сээн дузаан ыйнаан але?

— Ийе, мээнин-дир. Дее бөлүк шеттер аразында түве—деп чазыг чок чугаалаан.

Чеде бергеннер. Дөңгүр шилги инек бо дартаа берген чыткан.

— Бо-дур. Моонну төлээр болган-дыр сен ийин. Мээн кадарып турар инектерим бирээзи-дир. Мону дилээш, шаг-ла болдум. Ам аңаа долганы олдур ийин. Оон аңгыда, хоруглуг чепсекти аңга салып турганың дээш харыысалга чүктээрин база бар болдур эвеспе. Ол харыысалга дузактап алгаш, аттың чорбас берт черлеп үндүр чүктеп турган аңнарын аздинден каш катап аар деп бил.

Колхозунга макталдыг малчын, алдан дөрттүң бирээзи—мөге Шагдыр кулажылап кылаштаар Узун-оолду ынчаар «дузактап» алган.

Тюлюш КЫЗЫЛ-ООЛ.

Республиканың кино экраннарынга „Мосфильм" киностудиянның кылганы

ЖУРАВУШКА

деп чаа уран-чечен фильм удавас үнүп эгелээр.

редакциянның адрези:

Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының болгаш пропаганда киллизиниң 35-24, харыысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амы-ыырал киллизиниң 23-54, культура киллизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый киллизиниң 21-47, үлетөөр киллизиниң 22-64, чагаа база совет тургузуг киллистериниң 21-27, информация киллизиниң 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында парлаага эргеделиниң типографиязы (Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, 1). ТС—00095

Солун неделяда алды катап үнер